

„ŠVENTOJO JONO SKAITYMAS“

Donatien Mollat

Pirmieji metai

TURINYS

1. Kaip skaityti	3
2. Įvadas	5
3. Pirmasis susitikimas „Evangelijos prologas“	14
4. Antrasis susitikimas „Kanos vestuvės“	18
5. Trečias susitikimas „Jėzus ir Nikodemas“	22
6. Ketvirtas susitikimas „Jėzus pas Samariečius“	26
7. Penktas susitikimas „Ligonio išgydymas prie Betzatos maudyklės“	29
8. Šeštasis susitikimas „Gyvybės duonos slėpinys“	36
9. Septintasis susitikimas „Gerasis Ganytojas“	41
10. Aštuntasis susitikimas „Lozoriaus prikėlimas“	44

1. KAIP SKAITYTI

Praktinės nuorodos

Ši tėvo Donatieno Mollato parašyta studijų tema skirta šv. Jono evangelijos skaitymui. Temą sudaro 16 skyrių, padalintų į dvi knygeles. Tad medžiagos yra dvejų metų darbui. Kiekvienas tekstas bus skaitomas ir apmąstomas visą mėnesį, taps vyro ir žmonos pasidalijimo pagrindu, juo remdamiesi raštu pasiruošime pasidalijimui per susitikimą.

- **Asmeninis skaitymas**

Tema pirmiausia skirta padėti mums perskaityti ir suprasti konkrečią Evangelijos ištrauką. Tad iš pradžių perskaitysime tekstą iš šv. Jono, kad jis persmelktų mūsų dvasią, tada komentarą ir vėl grįšime prie Evangelijos teksto. Visą mėnesį medituosime jį maldoje, mėginsime įsisavinti. Užsirašysime teksto iškeltus klausimus ar išvalgas, gautas dėl savo asmeninio gyvenimo.

- **Bendras vyro ir žmonos skaitymas**

Vyras su žmona kartą per mėnesį susės ir pasidalins savo atradimais ir apmąstymais, drauge stengsis suprasti, kaip į kasdienybę įdiegti Dievo žodžio įkvėptas išvalgas. Tai ypatingas sutuoktinių dvasinio pasidalijimo ir tarpusavio pagalbos metas.

- **Pasiruošimas raštu**

Jis vyksta lygiagrečiai su skaitymu ir apmąstymu, kaip minėta aukščiau. Neapsiribojama vien idėjų užrašymu, bet stengiamasi suprasti Evangelijos duodamas dvasinio gyvenimo pamokas. Pageidautina, kad toks pasiruošimas vyktų individualiai.

- **Pasikeitimas požiūriais per susitikimą**

Pasidalijimas tarp komandos narių bus gilesnis, jei buvo įdėta darbo pasiruošti. Būtina stebėti, kad kiekvienas galėtų tarti žodį ir kad neapsiribotų vien intelektiniu teksto studijavimu, o susietų tekstą su savo gyvenimu.

Kad pasidalinimas turėtų struktūrą, siūlome dviejų tipų klausimus:

- A) Bendri klausimai visiems susitikimams, juos rasite čia žemiau; jie nebus kartojami kiekviename skyriuje.
- B) Papildomi, konkretesni klausimai, jie kiekvienam susitikimui pateikiami atskirai. Tuos klausimus rasite kiekvieno skyriaus pabaigoje.

Žinoma, klausimus taip pat galite pritaikyti ar papildyti, kad jie labiau tiktų jūsų komandai.

BENDRI KLAUSIMAI VISIEMS SUSITIKIMAMS

- 1) Kokius Kristaus asmens ir Jo mokymo bruožus šio skyrelio apmąstymas padėjo jums geriau suvokti?
- 2) Ar matote, kaip dėl to gali praturtėti jūsų santykis su Dievu?
- 3) Kokių išvalgų semiatės iš šios temos, kad kasdieniame gyvenime labiau gyventumėte pagal Dievo mintį?

- 4) Kokius šios temos klausimus norėtume išsamiau aptarti per susitikimo pasidalijimą požiūriais?

Prieš imantis studijuoti temą derėtų persiskaityti įvadą. Taip pat galima jį pasiskaityti ir bet kada per metus, kad geriau suvoktume tuo metu skaitomų skaitinių reikšmę Evangelijos kontekste.

2. ĮVADAS

KETVIRTOSIOS EVANGELIJOS AUTORIS, JO GYVENIMAS IR ASMENYBĖ

Ketvirtoji Evangelija savo autoriaus neįvardija. Šiuo klausimu čia net išreikštas tam tikras anonimiškumo siekis. Vis dėlto knygos pabaigoje (21, 24) aiškiai nurodoma mokinio tapatybė: tai tas, kuris liudija apie tuos dalykus ir juos aprašė.

Kas yra tas mokinys? Ką tik pacituotas tekstas sieja jį su mokiniu, kurį Jėzus mylėjo, kuris per vakarienę buvo prisiglaudęs prie Jėzaus krūtinės ir klausė: „Viešpatie, kas tave išduos?“ (21, 20; žr. 13, 25), tuo pačiu, kuriam Kalvarijoje buvo patikėta Jėzaus Motina (19, 26) ir kuris Velykų rytą su Petru pribėgęs prie Kristaus kapo įžengė į jį, išvydo drobules ir įtikėjo Viešpaties prisikėlimu (20, 2–10).

Aiškumo dėl šio Jėzui brangaus mokinio ir Evangelijos autoriaus tapatybės mums suteikia tradicija. Ji beveik be išimčių nurodo šventąjį Joną. Tiesa, gausūs liudijimai, ketvirtąją Evangeliją priskiriantys šv. Jonui, pasirodo tik antrojo amžiaus pabaigoje; bet galime pasitikėti šv. Ireniejaus Lioniečio patvirtinimu, nes šis pažinojo šv. Polikarpą, Smirnos vyskupą, šv. Jono mokinį. Šiuo atveju grandinė sudaro tik du žiedai.

Šį liudijimą palaiko netgi pati Evangelija – per tylą, gaubiančią abu Zebediejaus sūnus, Jokūbą ir Joną. Tokia tyła stebina dėl dviejų priežasčių. Juk žinome, kad sinoptinėse Evangelijose šiems broliams skiriama ypatinga vieta ir, be to, ketvirtojoje Evangelijoje paminima daugiausia apaštalų vardų. Šios tylos, gaubiančios Zebediejaus sūnus, paslaptis išsisklaido manant, kad jos autorius ir bus vienas iš jų, šiuo atveju Jonas. Tuo labiau, kad išskirtinė padėtis, ketvirtoje Evangelijoje skirta mokiniui, kurį Jėzus mylėjo, gerai dera su ypatinga Zebediejaus sūnų vieta sinoptinėse Evangelijose.

Apie šventojo Jono gyvenimą ir asmenybę turime kelias brangias nuorodas iš Evangelijų. Zebediejaus ir Salomės sūnus (Mk 1, 19; 15, 40, Mt 27, 56), Jokūbo Jaunesniojo brolis Jonas iš pradžių su tėvu ir broliu vertėsi žvejo amatu Genezareto ežere. Tapęs, tikėtina, Jono Krikštytojo mokiniu, jis greičiausiai priklausė dvasinei bendruomenei, palikusiai prieš kelerius metus Kumrane atrastus dokumentus. Tai paaiškintų ne vieną šv. Jono raštų bruožą.

Ketvirtoji Evangelija mums pasakoja apie pirmą jo susitikimą su Jėzumi (1, 35–39) – jei bent jau pripažinsime, kad tą dieną Andriejų lydėjo būtent jis¹, - o sinoptinės Evangelijos kalba apie jo pašaukimą (Mk 1, 19). Jos taip pat mini, kad drauge su Petru ir savo broliu Jokūbu jis dalyvavo prikeliant Jayro dukrą (Mk 5, 37), per Atsimainymą (Mk 9, 2), klausėsi kalbos apie Šventyklos sugriovimą ir pasaulio pabaigą (Mk 13, 3), buvo per maldą Getsemanės sode (Mk 14, 33). Jau minėjome Jono vaidmenį per Paskutinę vakarienę, Kančią ir Velykų rytą. Dar kartą jį sutinkame per stebuklingą žūklę, vėlgį drauge su Petru (21, 2. 7. 20–23).

Portretą papildo Apaštalų darbai. Jonas su Petru juose pasirodo tarp pagrindinių apaštalų. Su Petru jis po luošio išgydymo sulaikomas prie Gražiųjų vartų, pasodinamas į kalėjimą, klausinėjamas Sinedriono, paleidžiamas (Apd 3, 1–11; 4, 3. 13. 19). Jonas ir Petras lanko gimstančią Samarijos bažnyčią ir evangelizuoja šalį (Apd 8, 14. 25). Šventasis Paulius jį drauge su Jokūbu ir Kefu vadina vienu iš Bažnyčios šulų (Gal 2, 9).

Daugiau nei vienas II a. krikščionių autorius patvirtina, kad šv. Jonas įsikūrė Efeze ir iš ten valdė Romos imperijos Azijos provincijos Bažnyčias. Galime daugmaž tiksliai nustatyti jo atvykimo datą – tarp 67 ir 70 metų, po Pauliaus ir Timotiejaus apaštalavimo Efeze ir prieš

¹ Kai kurie egzegetai tai ginčija, pvz. Père Boismard, *Du baptême à Cana, Paris, 1956.*

žydų karą. Valdant Domicianui (81–96) jis buvo ištremtas į Patmo salą, ten patyrė vizijas, kurias aprašė Apreiškimo knygoje (Apr 1, 9). Po Domiciano mirties grįžęs į Efezą iki mirties valdė Azijos bažnyčias. Šv. Jeronimas rašo, kad gyvenimo pabaigoje šv. Jonas buvo taip susenęs, kad į krikščionių susirinkimą jį tekdavo nešti. Ir ten, būdamas per silpnas ilgai kalbėti, jis tekartodavo: „Vaikeliai, mylėkite vieni kitus!“ Kai tikintieji kartais nuo tokio kartojimo pavargdavo, jis atsakydavo: „Tai Viešpaties įsakymas ir jeigu tik jo laikomasi, to pakanka.“ Jis mirė Efeze, sulaukęs garbaus amžiaus, valdant Trajanui (98–117).

Sinoptinėse Evangelijose atskleidžiamas uolus ir smarkus Jono būdas. Kai Jėzus pakvietė jį sekti paskui save, šis visiškai nepriminė švelnučio jaunuolio, nors taip pernelyg dažnai yra vaizduojamas. Ne veltui Jėzus juos su broliu praminė Boanerges, tai yra griaustinio vaikais (Mk 3, 17). Regime Joną besipiktinantį, kad žmogus, nepriklausantis apaštalams, Jėzaus vardu išvarinėja demonus (Mk 9, 38). Jis su broliu pasiūlo vieną dieną liepti iš dangaus kristi ugniai, kad sunaikintų nesvetingus samariečius (Lk 9, 51–55). Sutaręs su motina ir broliu jis siekia pirmosios vietos Karalystėje (Mt 20, 20–23). Protestantas teologas K. Barthas pagrįstai kalba apie „ugnies ir audros sielą“. Toks temperamentas regimas ir ketvirtojoje Evangelijoje, ir Apreiškime Jonui. Čia Jėzaus gyvenimas daug raiškiau nei sinoptinėse evangelijose vaizduojamas kaip sukrečianti drama (1, 12; 12, 37).

2.1. Evangelijos tikslas ir kam ji skirta

Paprastai sutariama, kad šv. Jonas savo Evangeliją parašė Efeze baigiantis pirmajam amžiui. Vis dėlto ryškėja tendencija teigti, kad šis darbas buvęs ilgas ir lėtas, jame atsispindi ilgametė šv. Jono tarnystė ir skirtingų laikotarpių elementai; kad mokymas buvo taisytas, kai kas pridurta, papildyta, išvelgiamos kelios redakcijos. Štai pavyzdys dėl 15 ir 16 skyrių:

Galbūt šventasis Jonas nebuvo paskutinis žmogus, pridėjęs ranką prie jo vardu pavadintos Evangelijos. 21 skyriaus pabaiga gali būti rašyta grupės apaštalo mokinių, galbūt šio darbo redaktorių. Nežinome, kiek jie prisidėjo rašant ir tvarkant Evangeliją. Kai kurie tyrinėtojai išvelgia gana svarų jų indėlį. Jie mano, kad pagal ketvirtosios Evangelijos sandarą galima spręsti, jog šv. Jonas pradėjo rašyti knygą ir jam priklauso pagrindinis sumanymas, bet toliau kalba apie Jono tradiciją arba apie Jono mokyklą, prisidėjusią prie galutinio varianto.

20 skyriaus pabaiga aiškiai apibrėžia pagrindinį Evangelijos tikslą. Autorius, pasirinkęs kelis svarbius faktus, norėjo pažadinti tikėjimą į Jėzų, Mesiją ir Dievo Sūnų, ir per tikėjimą vesti žmones į gyvenimą (20, 30).

Egzegetai nesutaria ir tada, kai reikia apibrėžti, kam ši Evangelija skirta. Kai kurie išvelgia misionierišką tikslą – skleisti krikščionišką propagandą. Pasak kai kurių, ši propaganda nukreipta į helenistinį išsilavinusį pagonių pasaulį, atvirą kitoms religijoms; anot kitų – taikoma žydams, pasklidusiems už Palestinos ribų, po helenistinės kultūros regionus: jiems šv. Jonas parodo, kad Jėzus yra Mesijas.

Labiausiai tikėtina, kad Evangelija buvo parašyta patiems krikščionims. Pasakymas: *kad ir jūs tikėtumėte* (19, 35; 20, 31), kuriuo remiasi misijinės interpretacijos šalininkai, nebūtinai taikomas netikintiesiems, kuriuos reikėtų atvesti į tikėjimą; jis gali būti taikomas krikščionims, kurie, ne taip kaip Jonas, nebuvo dalykų liudytojai ir kurie tiki bei *tikės nematę* (20, 29). Jonas rašo tam, kad nušviestų, pamaitintų ir pagilintų jų tikėjimą, galbūt, kaip patvirtina šv. Ireniejus, jį apgintų nuo tam tikrų doktrinų, neigiančių Įsikūnijimą.

Atrodo, ketvirtosios Evangelijos tikslas pirmiausia bus pastoracinis. Ja kreipiamasi į Bažnyčią, vedamą tikėjimo Kristumi ir gyvenančią per Jo sakramentus. Evangelijos tikslas, pasak O. Cullmanno, yra „brėžti liniją, jungiančią istorijos Kristų su Kristumi, Viešpačiu Bažnyčios, kurios iščiose vyksta Logo įsikūnijimas.“ Šv. Jonas pasiūlo krikščionims per Kristaus gyvenimo įvykius atrasti *malonės ir tiesos* (1, 14. 17) slėpinius ir jų kilmę, nes tuo maitinasi tikėjimas ir sakramentai.

Per ilgą savo gyvenimą šv. Jonas regėjo, kaip jo evangelinė patirtis gilėjo ir išsiskleidė Bažnyčios gyvenime. Per kelis dešimtmečius po Kristaus mirties ir prisikėlimo jis regėjo Mokytojo darbus išsivystant į *dar didesnius* (plg. 14, 12) Jo mokinių darbus, kaip tikrasis *Vynmedis* duoda vaisių šakelėse (15, 5). Jėzaus ženklai ir žodžiai išaiškėja (2, 18–22; 7, 37–39; 12, 12–16; 16, 25). Kai Jonas rašė I a. pabaigoje, Kristaus įsakymas pradėjo nušviesti pasaulį naujos dienos šviesa, kurios gyvasis židinyš buvo krikščionių bendruomenė (1 Jn 2, 8). Ketvirtąją Evangeliją tenorima tokia šviesa nušviesti Jėzaus gyvenimą.

Tad joje liudijama ir apie Kristaus gyvenimą žemėje, ir apie Jo buvimą bei veikimą mokinių bendruomenėje. Nušviečiama iš dviejų pusių: Bažnyčios gyvenimas, slypintis po paviršiumi visoje Evangelijoje, tarsi prie šaltinio kreipia į istorinį Jėzų, o istorinis Jėzus, kurio *ženklai* ir žodžiai kartojami, be paliovos kreipia į Bažnyčios, kaip savo vaisiaus, gyvenimą: *Aš pašlovintas juose* (17, 10). Avinėlio slėpinys, krikščionių švenčiamas Eucharistijoje, nebūtų atsiradęs be istorinio Kristaus paaukojimo Kalvarijoje; bet taip pat ką gi reikštų šis paaukojimas, jei iš Avinėlio šono ištryškę vanduo ir kraujas liautųsi girdę Bažnyčią ir perdavę krikščionims Dvasios dovanas? Koks būtų Kanos vestuvių slėpinys, jei be paliovos nebūtų atbaigiamas mesianistinių Kristaus ir Bažnyčios vestuvių slėpinio? Tokia yra viena iš pamatinių šv. Jono įžvalgų. Ji turi nuolatos vesti mus, skaitančius jo Evangeliją. Tai bažnytinė Evangelija. Jėzaus iš Nazareto *ženkluose*, žodžiuose visada atrasime tą patį gyvą, esantį, veikiantį tarp mūsų Jėzų, šiandien atskleidžiantį savo šlovę per savo Dvasią (16, 14).

Vis dėlto galime pritarti ir misionieriškos interpretacijos šalininkams. Ši bažnytinė Evangelija išties kreipiasi į kiekvieną žmogų ir kiekviename žmoguje ataidi. Iš visų Evangelijų ši yra labiausiai visuotinė. Ir taip yra dėl to, kad šv. Jonas giliai suvokia Kristaus slėpinį. Kristus, kurį jis parodo mūsų tikėjimui ir mūsų garbinimui, yra Žodis, *per jį visa atsirado* (1, 3), šviesa, *kuri apšviečia kiekvieną žmogų* (1, 9), viengimis Sūnus, atskleidžiantis Tėvą (1, 18), kurio meilė apglėbia pasaulį (3, 16). Religija *dvasia ir tiesa* (4, 23), kurios moko Jėzus, sprogdina visas ribas, išjudina visas privilegijas, pripažįsta tik radikalų žmogaus kaip Dievo vaiko pašaukimą (11, 52). Žadamas gėris atitinka pamatinius žmogiškos būtybės siekius: duona, gyvojo vandens šaltinis, šviesa, tiesa, meilė, gyvenimas. Nuo to neatskiriamas nė vienas. Kaip ir Senojo Testamento Išmintis, Jono Kristus stovi mūsų kelių kryžkelėse ir kviečia visus žmones pas save: „*Jei kas trokšta, teateina pas mane!*“ (7, 37). „*Aš esu gyvybės duona! Kas ateina pas mane, niekuomet nebealks, ir kas tiki mane, niekuomet nebetrokš.*“ (6, 35) ir t. t. Tokiam gėriui įgyti nekeliama jokios sąlygos, tik tikėjimas, tai yra visiškas ir absoliutus atsidavimas Jėzui (9, 35). Ši visuotinė Evangelijos kryptis aiškiai atsiskleidžia Kristaus kunigo maldoje prieš Kančią. Čia Jėzus, aukodamas savo auką, meldžiasi už savo mokinių vienybę, bet ne tam, kad šie susitelktų ties savimi, bet kad visiems žmonėms atskleistų meilę ir taptų patraukliu jos židiniu: „*Tegul visi bus viena! Kaip tu, Tėve, manyje ir aš tavyje... kad pasaulis įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs.*“ (17, 21) Mūsų ketvirtosios Evangelijos skaitymas, besitelkiantis į bažnytinį ir biblinį aspektą, vis dėlto liks atviras visuotinumui ir kreips dėmesį į giliai žmogišką Jėzaus žinios aspektą, kokia ji aidėjo mylimojo mokinio širdyje.

2.2. Evangelijos sandara

Lyginant su sinoptinėmis Evangelijomis, šv. Jono Evangelijos sandara yra regimai kitokia. Siauresnis Jėzaus gyvenimo įvykių parinkimas. Palikti tik įvykiai, turintys ženklų prasmę (20, 30) ir pasitarnaujantys kaip išsamių kalbų atramos taškai. Taip matome, kad Evangelija dėliojama kaitaliojant trumpas pasakojimo atkarpas, ženklus ir teologinio pobūdžio kalbas, jas komentuojant ir išplečiant. Paskutinėje Evangelijos dalyje ši tvarka apverčiama: teologinis Kančios komentaras šikart natūraliai eina prieš įvykį. Bet sandara išlieka ta pati.

Be to, pasakojamųjų dalių, ženklų ir kalbų eiga bei išdėstymas įsilieja į visumą ir sudaro dramatinę progresiją, taip viskam suteikiant glaudžią vienybę. Šv. Jono Evangelija kartais gali pasirodyti netvarkinga, bet greičiausiai yra labiausiai apgalvota ir geriausiai struktūruota. Dėstydamas Jėzaus gyvenimą, autorius norėjo atskleisti gilią vidinę logiką ir numatyto dieviškojo darbo atlikimą. Būtent toks žvilgsnis nulėmė darbo planą.

Iš tiesų tarp egzegetų yra pačių įvairiausių nuomonių – tiek apie patį plano sudarymą, tiek apie Evangelijos skirstymą. Vis dėlto atrodo, kad objektyvų pagrindą svarbiausiems taškams apibrėžti suteikia žydų šventės, tad remdamiesi jomis galime sugrupuoti visą šv. Jono Evangelijos medžiagą.

Turėdami galvoje didelę kupiūrą tarp 12 ir 13 skyrių ir atidėję prologą, išskiriame dvi pagrindines dalis arba dvi knygas: 1) žydų švenčių knyga (1, 19; 12, 50); 2) Jėzaus Valandos arba naujųjų Velykų knyga (13, 1; 20, 31). 21 skyriui atitenka epilogo vaidmuo.

Prologas: 1, 1 - 18

I – Žydų švenčių knyga: 1, 19 – 12, 50

- 1) *Pirmosios Velykos: 1, 19 – 4, 54.* Ši dalis sutelkta ties skelbimu naujos Sandoros ir naujo garbinimo, kurie pakeis žydų religiją ir kuriuos atneša Jėzus.
  - a) Įvadinė savaitė: 1, 19 – 2, 12. Jono Krikštytojo liudijimas apie Dievo Avinėlių; pirmieji mokiniai; Kanos vestuvės: Jėzus apreiškia savo šlovę.
  - b) Pirmosios Velykos: 2, 13 – 3, 36. Jėzus pasirodo Jeruzalėje. Jis išvaiko Šventyklos prekeivius. Atskleidžia Nikodemui naujo gimimo slėpinį – iš vandens ir iš Dvasios. Tarnystė Judėjoje.
  - c) Jėzus pas samariečius *atskleidžia garbinimą dvasia ir tiesa*. Grįžimas į Galilėją; antrasis stebuklas Kanoje: 4, 1–54.
- 2) *Nežinoma šventė: 5, 1–47.* Dalyvaujame pirmame Jėzaus ir žydų vyresniųjų susikirtime dėl luošio išgydymo prie Betzatos maudyklės. Jėzus patvirtina esąs Dievo Sūnus, lygus su Tėvu, gyvenimo šaltinis ir aukščiausias Teisėjas; tas, apie kurį liudija Raštai. Jis pasmerkia žydų vyresniųjų netikėjimą.
- 3) *Antrosios Velykos: 6, 1–71.* Jėzaus ir galilėjiečių minios susirėmimas. Jėzus padaugina duoną, atsisako būti skelbiamas karaliumi; ateina pas mokinius ežero paviršiumi ir atsiskleidžia kaip gyvoji Duona, teikianti pasauliui gyvybę. Žydai murma; nemažai mokinių atkrenta. Dvylikos ištikimybė ir Petro tikėjimo išpažinimas.
- 4) *Palapinių šventė: 7, 1 – 10, 21.* Svarbiausi Jėzaus kaip Mesijo raginimai Jeruzalei.

- a) Liaudies svarstymai apie Mesiją. Jėzus skelbiasi esąs gyvojo vandens šaltinis (7, 37–39), pasaulio šviesa (8, 12); prisiskiria dieviškąjį *Aš esu* (8, 24. 28. 58): Jam gresia užmėtymas akmenimis (8, 59).
  - b) Aklo gimusio išgydymas: 9, 1–41. Jėzus parodo, kad yra gyvenimo šviesa ir pasmerkia fariziejų aklumą.
  - c) Jėzus pasmerkia blogus ganytojus ir *skelbiasi esąs Gerasis Ganytojas*: 10, 1–21.
- 5) *Šventyklos pašventinimo iškilmė*: 10, 22 – 11, 54. Neįtikintys žydų vadovai Jėzų pasmerkia mirti.
- a) Jėzus, klausinėjamas, ar yra Mesijas, patvirtina esąs viena su Tėvu. Ir vėl grasinimai užmėtyti akmenimis: 10, 22–42.
  - b) Lozorius prikėlimas. Daugybė įtiki į Jėzų: 11, 1–45.
  - c) Sinedriono susirinkimas, kur nusprendžiama Jėzų nužudyti: 11, 46–54.
- 6) *Viešojo Jėzaus gyvenimo užbaigimas* ir pasirengimas paskutinėms Velykoms: 11, 55 – 12, 50.
- a) „Nejaugi jis nebeateis į iškilmes?“ 11, 55–57.
  - b) Patepimas Betanijoje, simbolinis įvedimas į Jėzaus kapą: 12, 1–8.
  - c) Karaliaus Mesijo įžengimas į Jeruzalę: 12, 9–19.
  - d) Graikai reikalauja pamatyti Jėzų, skelbiantį, kad atėjo Jo valanda: 12, 20–36.
  - e) Viešosios Jėzaus tarnystės užbaigimas. Žydų netikėjimo faktas. Jėzaus mokymo apibendrinimas: 12, 37–50.

II – Jėzaus Valandos knyga arba Dievo Avinėlio Velykos: 13, 1 – 20, 31

- 1) *Paskutinė Jėzaus Vakarienė su mokiniais*: 13, 1 – 17, 26. Kojų plovimas. Paskelbimas apie Judo išdavystę. Atsisveikinimai. Paskutiniai pamokymai. Kunigo malda.
- 2) *Kančia*: 18–19.
- 3) *Pasakojimai apie prisikėlimą*. Tikėjimo palaiminimas: 20, 1–29.
- 4) *Pirmoji evangelijos pabaiga*: 20, 30.

III – Epilogas: 21, 1–25

Jėzaus pasirodymas ant ežero kranto. Stebuklinga žūklė, Bažnyčios misijos įvaizdis. Petro kaip Kristaus kaimenės ganytojo pristatymas. Jono pašaukimas.

Dėl šio plano pateiktinos kelios pastabos.

Aukščiau jau užsiminėme apie dramatinį Evangelijos pobūdį. Iš vienos pusės matome palaipsnį Kristaus kaip Mesijo, apie kurį skelbė Raštai, garbinimas ir visa Izraelio istorija, taip pat žmonių laukimas, atskleidimą, ir iš kitos pusės sutinkame žydų netikėjimą – netekę savo privilegijų ir varžomi tradicijų jie Jėzaus žodžiuose teįžvelgia piktžodžiavimą. Konfliktas be paliovos vis gilėja, evangelistas skausmingai jį apibendrina: „Nors Jėzus jų akivaizdoje padarė tiek daug ženklų, tačiau jie juo netikėjo“ (12, 37), ir baigiasi tragiška atomazga ant kryžiaus (19, 15). Šis Jėzaus kaip Mesijo neigimas kelia nerimą. Bet nors atrodo, kad tamsybės įveikė šviesą, o pasaulis Jėzų, taip nėra. Jėzus per savo mirtį triumfuoja prieš blogio galias ir paskelbia apie savo pergalę mokiniams: „Būkite drąsūs: aš nugalėjau pasaulį!“ (16, 33) Toks šviesos

triumfas pačioje tamsybių gilybėje, gyvenimo pergalė prieš mirtį ir meilė, įveikusi neapykantos kirčius, - tai paskutinis šv. Jono dramos ir jo Evangelijos žodis.

Taip pat pastebėsime, kad kiekviena dalis turi po savo dramą. Schema visada tokia pati: Jėzus kopia į Jeruzalę, atskleidžia save kaip Siuštasis ir Dievo Sūnus. Jo pareiškimas atmetamas kaip piktžodžiavimas. Bet šioje naktyje sušvinta šviesos spindulys: žmonių grupelė ar net vienas asmuo, kaip antai, aklas gimęs (9, 35–38), atveria akis apreiškimui ir įtiki. Kiekvienas Evangelijos epizodas savu būdu įgyvendina prologo žodžius: „Pas savuosius atėjo, o savieji jo nepriėmė. Visiems, kurie jį priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais – tiems, kurie tiki jo varda.“ (1, 11–12)

Galiausiai pabrėšime Jėzaus *Valandos* svarbą. Ji lemia ir savo šviesa nušviečia visą Evangeliją. Pradžioje esame išpėjami, kad „dar neatėjo mano valanda“ (2, 4). Šis išpėjimo kartojimas (7, 30; 8, 20 – įvairiomis formomis: 1, 51; 3, 14; 5, 20; 6, 62; 7, 33; 8, 21) ugdo laukimą, kol išsprogsta šūksniu Kančios išvakarėse: „Atėjo valanda, kad būtų pašlovinas Žmogaus Sūnus.“ (12, 23) Skaitytojas pastebi esąs įtrauktas į nuolatinį judėjimą per visą Evangeliją link šios Valandos, kuri šv. Jonui yra Kristaus gyvenimo viršūnė. Kaip nurodo žemiau pateiktas komentaras, ši *Valanda* kalba apie Kristaus mirtį; bet kartu ją ir peržengia. Bent jau neapsiriboja vien fizine ir materialia realybe: ji su Jėzaus pašlovinimu sudaro viena. Tai Valanda, kai Jis pereina pas Tėvą, tai aukščiausias Jėzaus paklusnumo Jam ir vienybės su Juo parodymas; didingas jų bendros meilės pasauliui atskleidimas, naujųjų laikų pradžia, Dvasios išliejimo ir Bažnyčios gimimo pradžios taškas, išganančios malonės epifanija. Tokioje šviesoje Jonas peržvelgė visą Jėzaus gyvenimą ir parašė visą Evangeliją.

Tad skaitydami turime atsižvelgti į šį trigubą Jono knygos pobūdį. Kiekviena scena bus skaitoma kaip dalis siūlomo (5, 43), neigiamo (8, 13), atmesto (12, 37), grupelės priimto (17, 8) ir galiausiai per savo nesėkmę triumfuojančio (16, 33) dieviškumo dramos. Kiekvieną taip pat reikėtų skaityti kaip visumą, kuri savo reikšmės pilnatvę vis dėlto atskleidžia tik *Valandos* šviesoje, kai suspindi visa Kristaus slėpinio šlovė.

2.3. Doktrina ir minties struktūra

Šv. Jono teologinės ir dvasinės vizijos centras yra Jėzaus asmuo – Dievo Sūnus, Tėvo atsiųstas ir duotas žmonėms, kad perduotų šviesą ir gyvenimą. Ketvirtoji Evangelija pirmiausia yra Kristaus *liudijimas*.

Jėzus šv. Jonui yra viskas. Jėzus jį laimi jau per pirmą susitikimą: Jonas nuėjo pas kvi, pasiliko, klausėsi, pamilo (1, 35–39); jis dalyvavo Kalvarijoje (19, 26). Jono gyvenimas buvo nušviestas amžiams. Argi jis nerašė tam, kad papasakotų mums apie tą Jėzų iš Nazareto, susitikimas su kuriuo nulėmė jo likimą, kad per Jį atvestų mus į gyvenimą: „Gyvenimas pasirodė, ir mes regėjome ir liudijame, ir skelbiame jums amžinąjį gyvenimą, kuris buvo pas Tėvą ir pasirodė mums.“ (1 Jn 1, 2). Šv. Jono teologija, kaip ir šv. Pauliaus, nėra abstrakti. Ji remiasi patirtais ir ilgai svarstytais dalykais, kurių neišsėmiamą gelmę Jonas, vedamas Dvasios (14, 26; 16, 13), stengiasi perteikti.

Šios patirties ir teologijos šerdis yra būtent Tėvo atradimas Jėzuje. Kristus jam atskleidė Tėvą, kurio „niekas niekada nėra matęs“ (1, 18). „Kas yra matęs mane, yra matęs Tėvą!“ (14, 9) Tarpininkaujant Kristui yra atveriamą begalinę gyvenimo bedugnę; mums duota galia tapti Dievo vaikais (1, 12; 1 Jn 3, 1) ir dalyvauti meilėje, kuri per amžių amžius vienija Tėvą ir Sūnų.

Jėzuje Kristuje, Vienatiniame Dievo Sūnuje, pasirodė, pasireiškė ir buvo dovanotas dieviškasis žmogaus pašaukimas. Ši pamatinė tema gali pasitarnauti kaip visus šv. Jono raštus persmelkianti gija. Šie tekstai nurodo pagrindinius to etapus: 1, 12; 3, 16; 8, 36. 41; 14, 2; 17, 6. 26; 20, 17. 31.

Tema skyla į daugybę įvairių aspektų, štai keli jų:

- a) sąvokos, susijusios su Tėvo Asmeniu: Jo vardas, Jo valia, Jo įsakymas, Jo darbas, Jo meilė, Dievo dovana (4, 10; 3, 16);
- b) sąvokos, susijusios su Sūnaus Asmeniu: Jo misija, Jo nužengimas ir atėjimas iš dangaus; Jo vienybė su Tėvu, Jo ženklai, Jo žodis, Jo šlovė, Jo Valanda, Jo įsakymas, tiesa;
- c) sąvokos, susijusios su Dvasios-Parakleto Asmeniu: misija, tiesa, liudijimas;
- d) bažnytinės sąvokos: mokiniai, gimimas iš vandens ir Dvasios, gyvenimo Duona, vienybė, broliška meilė, misija, šviesa, gyvenimas, džiaugsmas, vestuvės;
- e) žmogaus atsakymas į Dievo dovaną: matyti, pažinti, išgirsti, tikėti, ieškoti, priimti, sekti, pasilikti su Jėzumi ir Jame. Arba atvirkščiai: netikėjimas, nuodėmė, aklumas, nesupratimas, atmetimas, melas, neapykanta, tamsybė, mirtis, teisimas ir pasmerkimas; pasaulis ir šio pasaulio kunigaikštis.

Būdas įgyti asmeninį Evangelijos pažinimą galėtų būti visą knygą skaityti prieš akis turint kurią nors šių sąvokų.

Skaitydami turėtume atsižvelgti į kelias ypatybes. Pirmiausia tai šv. Jono minties antitezė – kitaip tariant, dualistinė mintis. Žmogus, pasak šv. Jono, yra dvasinės įtampos būsenos. Jo laisvę veikia du poliai: žemė ir dangus, tai, kas žemai, ir kas aukštai, tiesa ir melas, tamsa ir šviesa, neapykanta ir meilė. Kristus yra atsiųstas į šią žemę žemai, kur tvyro melas, tamsa ir neapykanta, kaip Gelbėtojas, šviesa, Meilė, vienintelis laisvas ir išvaduotojas Sūnus (8, 36), Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmę (1, 29). Žmogus pagal savo laikyseną Kristaus akivaizdoje pamato, kuriai pusei priklauso jo širdis (3, 19–21; 8, 42–47; 18, 37).

Taip pat reikėtų būti dėmesingiems dėl terminų polivalentiškumo, ir ne vienu atveju. Jonas dažnai žaidžia keliomis reikšmėmis – viena materialia, kita dvasine, ir tai reikia žinoti. Taip veiksmazodis iškelti, vartojamas kalbant apie Žmogaus Sūnų, reiškia nukryžiuoti, bet taip pat iškelti į šlovę (3, 14; 8, 28; 12, 32. 34); veiksmazodžiai pakilti/užžengti gali reikšti kopimą į Jeruzalę arba Kristaus žengimą į dangų (3, 13; 6, 62; 7, 8. 10; 20, 17); iškelti/išeiti gali nurodyti kelionės pradžią arba Jėzaus mirtį ir Jo perėjimą pas Tėvą (7, 33; 8, 21; 13, 33. 36); sekti Jėzų gali reikšti fiziškai eiti paskui Jį (1, 37), bet taip pat tapti Jo mokiniu (1, 43; 8, 12; 10, 4. 27; 12, 25; 13, 36; 21, 19–22; Apr 14, 4); tas pats žodis graikų kalba nurodo vėją, kvėpavimą ir Dvasią (3, 8; 19, 30; 20, 22); ir pan.

Gana dažnai susidursime ir su tuo, ką daug egzegetų vadina Jono ironija, dažniausiai ta ironija yra skausminga: „Nepagalvojate, jog jums geriau, kad vienas žmogus mirtų už tautą?“ (11, 50) „Kaip jūs manote? Nejaugi jis nebeateis į iškilmes?“ (11, 56) „Jie patys nėjo vidun į pretorijų, kad nesusiteptų...“ (18, 28) ir t. t.

Reikia atsižvelgti ir į simbolius. Šioje, pasak garsaus Klemenso Aleksandriečio apibūdinimo, dvasinėje Evangelijoje viskas yra ženklas, ne tik stebuklai, atskleidžiantys Jėzaus šlovę ir dovanas, kurias gauname per Jį (2, 11; 20, 30), bet daugybė faktų, rodos, visiškai

materialių, kurie įgauna teologinę reikšmę. Taip išvalyta Šventykla nurodo į prisikėlusį Kristaus Kūną (2, 13–22); taip pat Silamo tvenkinio pavadinimas, reiškiantis „Siūstasis“ (9, 7), arba naktis, nuodėmės tamsos simbolis, į kurią išėina Judas iš Aukštutinio kambario (13, 30), ar paskutinis Jėzaus iškvėpimas (19, 30) ir Jo šono pervėrimas kareivio ietimi (19, 31–36) ir t. t.

Simbolinė šv. Jono vizija apima visą Kristaus gyvenimą, ir būtent ja remiasi vadinamasis ketvirtosios Evangelijos aktualumas. Jėzaus gyvenimas ir mirtis nėra kažin kokio Dievo pasiūsto žmogaus, kad ir paties didžiausio pranašo, gyvenimas ir mirtis. Jonui Jėzus yra šviesa, atėjusi į šį pasaulį (3, 19; 9, 5; 12, 46). Jo konfliktas su žydų didžiūnais nėra paprastas žmonių istorijos epizodas: šv. Jonas čia regi aukščiausią negailestingos kovos, kai kiekvieno žmogaus širdyje kaunasi šviesa ir tamsa, tašką. Jo pasmerkimas yra klaida, kuri, peržengdama Jo amžininkų kaltumą, apima visą nuodėmės realybę; Jo mirtyje įvyksta pasaulio teismas (12, 31). Dėl tokios ir realios, ir simbolinės šv. Jono kalbos patys pasijuntame šios dramos veikėjais: šviesa ar tamsa? Tiesa ar melas? Meilė ar neapykanta? Esame įtraukti į dramą ir negalime jos išvengti. Čia sprendžiamas dvasinis žmonijos likimas. Kristaus amžininkai, būdami visiškai tikros ir istorinės būtybės, yra tipiški personažai, liudininkai, kurie, būdami šalia Jo, atstovauja mums. Jų veiksmai yra mūsų veiksmai. Žodis, skirtas jiems, taikomas kiekvienam iš mūsų.

„Prie Jokūbo šulinio sutikęs samarietę, - rašo H. U. Von Balthasaras, - Jėzus kreipiasi būtent į šią konkrečią moterį, bet tuo pačiu į kiekvieną nusidėjėlę, kiekvieną nusidėjėlį. Ne dėl jos Jėzus pavargęs prisėdo ant šulinio krašto: *Quaerens me* sedisti lassus!.. aš esu ta siela, palaidota po griuvėsiais, kas dieną lekianti prie žemiško vandens, visiškai nebenutuokianti apie dangišką vandenį, kurio iš tiesų ir ieško. Duodu tokį patį atsakymą kaip ir ji, sulaukęs pasiūlymo semtis iš amžinojo Šaltinio klaidžioju ir akiai grabalioju... Žodis, kuris čia yra tapęs kūnu, kad kalbėtų su mumis, taikomas šiomis realiomis ir išskirtinėmis aplinkybėmis, ir šiame nusidėjėlyje, kuris atsiverčia, regi visus nusidėjėlius, šioje prie Jo kojų prisėdusioje klausytojoje regi visus klausytojus.“²

Būtent tokiu aktualumo principu remsis mūsų šv. Jono Evangelijos skaitymas.

Bet kad tą aktualumą atrastume, reikės susitaikyti, kad būsime sutrikę. Reikia pastangos priprasti prie žodyno, stiliaus, prie simbolinio mąstymo būdo, kuris labai skiriasi nuo mūsų šio. Dvasia, kūnas, pasaulis, Valanda, šlovė, tiesa, ženklai, darbai ir t. t... Šitiek sąvokų, kurių tikslią prasmę reikės suprasti. Reikės prisitaikyti prie aiškinimo būdo, kuris stipriai skiriasi nuo mūsų racionalios ir linijinės logikos. Kristaus kalbos Jono evangelijoje vystomos pagal ritmą kontempliatyviojo, kurio žvilgsnis apgaubia, apglėbia ir po truputį įžengia į slėpinį, kad tobulai jį perteiktų. Netgi teks priimti istorijos suvokimą, ne visada atitinkantį griežtą mūsų kritiką. Bet šv. Jono evangelijos gelmės nustos mus stebinti, kai suprasime ypatingą šios istorijos-liudijimo žanrą, jo teologinį tikslą, pastoracinį pobūdį, taip pat to meto įpročius ir papročius.

Reikia sergėtis, kad iš šios Evangelijos nesitikėtume staigaus ir paruošto sprendimo mūsų problemoms. Šv. Jonas veda mus pas Kristų, įpareigoja kelti žvilgsnį į Jį, grįžti prie šaltinio, iš naujo atrasti visą krikščioniško slėpinio gylį, visados sugrįžti prie svarbiausių dalykų: tikėjimo ir meilės: „O amžinasis gyvenimas – tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą, ir tavo siūstąjį Jėzų – Mesiją.“ (17, 3)

² La prière contemplative, Desclée de Brouwer, 1959, p. 14.

Toliau einantys komentarai teturi vieną tikslą – palengvinti šį ir objektyvų, ir gilesnį skaitymą. Metodas paprastai bus toks: pirmiausiai bus apibrėžta kiekvieno skaitomo skyrelio vieta Evangelijoje. Tada nustatysime to gabalėlio sandarą, planą, jei toks yra, literatūros žanrą. Galiausiai komentaras pasistengs paaiškinti pagrindinius pasakymus ir įvaizdžius, sekti temos vystymą ir ištraukti doktrininį, dvasinį ir apaštalinį mokymą. Kiekvienas iš to tesisemia įžvalgų savo gyvenimui.

3. PIRMAS SUSITIKIMAS

EVANGELIJOS PROLOGAS

3.1. Literatūros žanras ir prologo sąsaja su Evangelija

Vienas egzegetas šv. Jono Evangelijos prologą palygino su muzikine *uvertiūra*. Palyginimas tikslus. Ketvirtosios Evangelijos prologas išnyra iš tylos tarsi pirmieji simfonijos akordai – pristato, susieja ir tarpusavyje supriešina pagrindines temas, kurios bus toliau vystomos darbe; taip iš anksto atskleidžiama šio darbo siela ir mes galime prie jos prisitaikyti bei įsilieti į jos darną. Tam reikia tylos ir susikaupimo būsenos, panašiai, kaip susitelkiame koncerto klausymui. Tada visi žodžiai pakylėja, tampa svarūs ir atrodo, kad iš tiesų išskyla iš amžinybės gelmių:

*„Pradžioje buvo Žodis.
Tas Žodis buvo pas Dievą,
ir Žodis buvo Dievas.
Jis pradžioje buvo pas Dievą.“*

Akivaizdu, kad tekstas ritmingas, tad nemažai egzegetų kalba apie krikščionišką himną, kuris buvo kalbamas bendruomenėje, galbūt sukurtas anksčiau nei Jono Evangelija ir trumpesnis už ją. Daugiskaitinės formos: „mes regėjome jo šlovę...; iš jo pilnatvės visi mes esame gavę malonę po malonės...“ tokią hipotezę galėtų paremti.

3.2. Samprata

Pagrįstai rašoma, kad tam tikra prasme Jono prologas nėra „pirminis Evangelijos tekstas, įžanga ar prologas, bet pati sutelkta ir gili Evangelija“³. Iš tiesų prologas apibendrina Jono Evangeliją kalbėdamas apie vieną iš esminių jos aspektų: Dievo Žodį. Dievas kalbėjo ir apsidėjęs žmonėms Jėzuje Kristuje. Prologas yra himnas Jėzui Žodžiui arba įsikūnijusiam Dievo Žodžiui.

3.3. Komentaras

Tai, kad šv. Jonas vadina Jėzų Žodžiu, be kita ko, reiškia, kad jam Kristus yra visiškai ir begalinės pilnatvės Žodis. Palyginti su Juo, kiti žodžiai tėra fragmentiški. Jame yra pasakyta viskas, ir joks sukurtas protas nepajėgs išsemti bedugnės to, kas Jame pasakyta.

Šitaip Jis yra amžinas. „Pradžioje (Jis) buvo.“ Atpažįstame konstrukciją iš pirmo Pradžios knygos skyriaus: „Pradžioje Dievas sukūrė dangų ir žemę“ (Pr 1, 1). Šv. Jonas ją pakartoja, norėdamas mums pasakyti, kad tada, kai nebuvo nieko, tik Dievas, ir kai Dievas ruošėsi sukurti visatą, Žodis „buvo“ – dar prieš kosmosą, anksčiau už viską.

Jis buvo pas Dievą. Graikiškas žodis originale reiškia ne tik tai, kad Žodis buvo pas Dievą, jo bendrystėje, bet kad buvo pasigręžęs į Jį, gyvame santykiyje su Juo. Taip šv. Jonas implicitiškai patvirtina Žodžio asmenybę. Žodis yra asmuo, ne abstrakcija.

³ A. George, „L'Heure“ de Jean XVII, dans Revue Biblique, 1954, p. 396.

Jis buvo Dievas. Žodis nėra tas Asmuo, ankstesnėje eilutėje apibrėžtas kaip Dievas, kurio bendrystėje Jis buvo anksčiau už pasaulį, bet jis pats yra Dievas; vis dėlto Jis nėra antras Dievas. Čia regime ryškėjant slėpinį, kurio atskleidimas sudaro pačią šv. Jono Evangelijos šerdį: dviejų Asmenų skirtis pačioje dieviškos vienybės gelmėje ir jų bendrystė meilėje: „Mes su Tėvu esame viena.“ (10, 30)

Jis pradžioje buvo pas Dievą. Šia eilute ne vien pakartojamos ankstesnės. Šv. Jonas paprasčiausiai nori patikslinti, kad Žodis buvo su Dievu „nuo pradžių“. Jis niekada neegzistavo be Dievo, atskirai nuo Dievo, nei Dievas be Jo. Dievas ir Žodis drauge yra amžini.

Tada šv. Jonas pereina prie Žodžio darbų: Visa per jį atsirado, ir be jo neatsirado nieko (plg. Pr 1, 6; Iz 40, 26; 44, 24; 48, 13; Ps 33, 6; 147, 15; Jdt 16, 14; Sir 42, 15; 43, 26). Visų būtybių, be jokios išimties, egzistencija priklauso nuo žodžio. Jos visos vieną dieną pradėjo egzistuoti, kai Jis pašaukė jas būti. Tik Jis vienas yra amžinas.

Vis dėlto kuriamojo Žodžio darbo nereikėtų apriboti pirminiu visatos išnirimu. „Visa per jį atsirado“ taip pat nurodo istorijos vystymąsi. Jis priklauso nuo Žodžio.

Žodžio veikimas yra apibrėžiamas dviem terminais: Gyvybė ir Šviesa. Kas buvo padaryta jame, buvo gyvybė. Žodis yra Gyvybės šaltinis. Ir Gyvybė buvo žmonių šviesa. Žodis teikia gyvybę nušviesdamas.

Toliau Evangelija atskleis šių dviejų žodžių – Gyvybė ir Šviesa – turiningumą ir jų abipusį santykį. Gyvenimas pagal šv. Jono Evangeliją nėra nei „materijos epifenomenas“, kurio paslaptis dabar mums nesuvokiama, bet vieną dieną bus atskleista (materialistinė samprata), nei beasmenė kosminė galybė (panteistinė samprata), nei jaunystės ir nemirtingumo paslaptis, priklausanti tik dievams (mitinė samprata), nei grynas egzistencijos intensyvumas, egzaltacija ir svaigulys (romantinė ir jausminė samprata); jis yra šviesa, nes yra bendrystė su Dievu pačioje Jo Žodžio, amžinojo Žodžio, šviesoje, kuris priimamas ir įsisavinimas per tikėjimą: „O amžinasis gyvenimas – tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą, ir tavo siųstąjį Jėzų – Mesiją.“ (17, 3).

Vis dėlto išvelgiame ir dramą, kuri taipogi pripildys Evangeliją. Tamsos galybė iš tiesų priešinasi Žodžio atliekamam gyvybės darbui: Šviesa spindi tamsoje. Per šią tamsos ir šviesos priešpriešą Evangelija smulkiai atskleis mirties prigimtį, jos atšiaurumą ir parodys jos vaisius.

Jonas vis dėlto užtikrintai tęsia, ir likusi Evangelijos dalis to nepaneigs: Ir tamsa nepajėgė jos paliesti. Tamsa nesustabdė pergalingo šviesos žygio. Nesugebėjo jos užgesinti.

Plačiai išdėstęs, kad Jonas Krikštytojas liudijo apie šviesą, prologas skelbia visuotinę šviesos žodžio įtaką: apšviečia kiekvieną žmogų. Visų žmonių sąmonė, net jiems to nesuvokiant, yra šio spinduliavimo veikiamą.

Tada vėl skausmingai iškyla dramos perspektyva, patikslinant: Jis buvo pasaulyje... bet pasaulis jo nepažino. Pas savuosius atėjo, o savieji jo nepriėmė.

Galiausiai prieiname eilutę, sudarančią tarsi švytinčią prologo viršūnę, įmenančią jo mįslę ir nušviečiančią dvi viršukalnes: Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų; mes regėjome jo šlovę – šlovę Tėvo viengimio sūnaus, pilno malonės ir tiesos. Skelbiamas Žodžio įsikūnijimas, remiantis bendru krikščionių bendruomenės, susivienijusios su apaštalais,

liudijimu; pagrindiniai įsikūnijusio Žodžio atributai nurodomi kaip Viengimio Sūnaus šlovė, malonės ir tiesos pilnatvė.

Reikia pasverti visus šios eilutės žodžius. Jie prisisunkę Biblinės teologijos. Kūnas nurodo ne tik kūną, bet pačią žmogaus būseną su visu trapumu, silpnumu, pasmerkimu mirčiai (3, 6; 17, 2; plg. Pr 6, 3; Ps 56, 5; Iz 40, 6). Žodis ją prisiėmė. Kaip Išmintis, išsaknydama Izraelyje (Sir 24, 12; Bar 3, 36 – 4, 4), jis tarp mūsų pasistatė sau padangtę. Šioje kūno buveinėje, geriau nei ant Sinajaus kalno (Iš 19, 16–20; Įst 4, 10–12), arkoje ar Senosios Sandoros šventykloje (Iš 25, 8; 40, 34; Sk 35, 34; 1 Kar 8, 10–13) buvo ir švytėjo Žodžio, kuriame amžinai kalba Dievas, šlovė.

Ši šlovė yra Viengimio Sūnaus šlovė. Žodis, drauge amžinai esantis Dievui, yra ir Jo Sūnus, Viengimis Jo pagimdytasis. Jis savo šlovę gauna iš Tėvo ir tai padaro Jį Sūnumi. Tai nauja duotybė, kurios nebuvo pirmosiose prologo eilutėse.

Šis Viengimis Tėvo Sūnus pasirodė žmonėms pilnas malonės ir tiesos. Tai, ką reiškia tokia malonės ir tiesos epifanija, nurodė prieš tai einanti eilutė: Visiems, kurie jį priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais – tiems, kurie tiki jo vardą. Žodyje, tapusiu kūnu, žmonėms apreiškiamas tikrasis jų pašaukimas, o drauge su juo – didžiausias jų orumas: Dievas, iš grynų malonės, siūlo tapti Jo vaikais per tikėjimą į Jo Sūną.

Už tokį apreiškimą dėkoja krikščionių bendruomenė: Tikrai, iš jo pilnatvės visi mes esame gavę malonę po malonės. Ant pakrikštytųjų bendruomenės, kurią palaiko tikėjimas Jo Vardu, išliejama neišsemiamą malonės ir tiesos pilnatvė.

Ir tik dabar ištariamas Jėzaus Kristaus vardas. Tam, kad būtų priešinamas Mozės vardui: Kaip Įstatymas duotas per Mozę, taip tiesa ir malonė atėjo per Jėzų Kristų. Su šiais dviem vardais siejamos dvi sandoros. Žodžio įsikūnijimas pradeda Naująją Sandorą, viršesnę už Senąją. Ši rėmėsi Įstatymo dovanojimu, dar išoriniu; Naujoji Sandora tarp žmonių įdiegia malonės ir tiesos principą (Oz 2, 16–22). Jis visiškai įsikūnija Jėzuje Kristuje, bet iš Jo pasklinda visiems žmonėms, keisdamas istorijos tėkmę ir, tamsybių nepasitenkinimui, pakreipdamas ją Tėvo, Šviesos ir Gyvybės šaltinio, link.

Jonas apibendrina. Jis skelbia neišsemiamą Dievo slėpinį: Dievo niekas niekada nėra matęs. Niekas čia, žemėje, nekontempliavo Jo Veido. Mozė (Iš 33, 20–33), Elisas (1 Kar 19, 9–13), netgi Izaijas (Iz 6, 1–5 pagal žydų tradiciją, kurios laikosi Jonas: 12, 41) neperžvelgė debesies, kur gyvena Švenčiausias Dievas, Gyvasis (6, 57; Apr 4, 9), esantis virš visų. Ir štai slėpinys atveriamas: Viengimis sūnus, Tėvo prieglobstyje esantis, amžinasis Jo minties patikėtinis, Dievo šlovės atšvaitas ir jo esybės paveikslas (Žyd 1, 3) įsikūnijo, kad kalbėtų mums apie Jį, atskleistų Jo vardą (17, 6. 26), skelbtų Jo meilę ir mus į ją nuvestų.

Kas lieka daryti? Šv. Jonas gana aiškiai nurodo: atverti širdį Jėzui Kristui, Jo žodžiui, Jo „ženklams“, skaityti ir medituoti liudijimą to, kuris regėjo, girdėjo ir lietėsi prie gyvenimo Žodžio (1 Jn 1, 1). Būtent taip jis įveda mus į savo Evangeliją.

3.4. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Kaip suprantame pasakymą: „Visa per jį atsirado, ir be jo neatsirado nieko“? Mūsų laikais dėl didžiojo sprogimo ir evoliucijos teorijų daug žmonių neigia Dievo

dalyvavimą kuriant pasaulį, dažnai ir mums girdint, tad kaip į tai atsakytume būdami krikščionys?

- 2) „Pas savuosius atėjo, o savieji jo nepriėmė.“ Kaip galime Jį priimti (arba nepriimti) savo poroje? Kiekvienas savo gelmėje?
- 3) „Jis gyveno tarp mūsų.“ Krikščionių pora, vyro ir moters sąjunga per Santuokos sakramentą, – ar jums tai yra ypatinga Dievo buvimo vieta kasdieniame gyvenime?
- 4) „Visiems, kurie jį priėmė, jis davė galią tapti Dievo vaikais.“ Kaip konkrečiai kiekvieną dieną galime vis labiau tapti Dievo vaikais? Mums teko laimėti turėti (ar gal anksčiau turėjome) mažų vaikų. Žinoma, jie yra Dievo dovana, bet taip pat Dievo ženklai, į kuriuos negalime nekreipti dėmesio. Atidžiai ir giliai pažvelkime, kaip jie elgiasi su mumis, tada pamatysime, ar ir mes turime tokias pačias pasitikėjimo, dėkingumo ir meilės nuostatas Dievo atžvilgiu.

- *Bibliografija*

M.E. BOISMARD   Le prologue de saint Jean, coll. Lectio Divina, 11, Paris, éd. du Cerf, 1955.

4. ANTRAS SUSITIKIMAS

„KANOS VESTUVĖS“ (Jn 2, 1–11)

4.1. Svarbiausia prasmė. Pasakojimo vieta Evangelijoje

Kad suprastume būtent šv. Jono požiūrį į pasakojimą apie Kanos vestuves, skaityti reikėtų pradėti nuo paskutinės eilutės: Tokią stebuklų pradžią Jėzus padarė Galilėjos Kanoje. Taip jis parodė savo šlovę, ir mokiniai įtikėjo jį. Jonui įvykis yra ženklas, per kurį pasirodo Kristaus šlovė ir kuris pagimdo mokinių tikėjimą. Tai stulbinamai sutampa su ketvirtosios Evangelijos tikslu, apibrėžtu 20 skyriaus 30–31 eilutėje: Savo mokinių akivaizdoje Jėzus padarė dar daugel kitų ženklų, kurie nesurašyti šitoje knygoje. O šitie yra surašyti, kad tikėtumėte, jog Jėzus yra Mesijas, Dievo Sūnus, ir tikėdami turėtumėte gyvenimą per jo vardą. Taip pasakojimas apie Kanos vestuves įsilieja į pagrindinį Evangelijos sumanymą – nušviesti Jėzaus slėpinį ir atvesti į tikėjimą Jo Asmenu kaip šviesos ir gyvybės šaltiniu.

Prologas per žodį šlovė nusako įsikūnijusio Žodžio, Viengimio Tėvo Sūnaus, pilno malonės ir tiesos, esybę. Pasakojime apie Kanos vestuves šis terminas irgi pasitelkiamas. Tai senas Biblijoje vartojamas žodis, beje, kaip ir ženklas, labiausiai prisiartinantis prie mūsų abstraktaus dievybės termino. Jis mažiau tikslus, bet be galo turiningiau nurodo tai, ką išreiškia. Dievo šlovė Senajame Testamente apibrėžia triuškinantį šventumo, didybės ir dieviškosios galybės, pasirodančių žmogui, svorį ir akinantį spindesį (Iš 16, 10; 24, 15; 33, 18; Sk 14, 21; Įst 5, 23; Iz 6, 3; Ez 1, 1–28; 43, 1–5). Naujasis Testamentas visa tai priskiria Kristui. Bet sinoptinės Evangelijos kalba tik apie Žmogaus Sūnų, laikų pabaigoje ateisiantį dangaus debesyse, savo galybės žėrėjime. O šv. Jonas šią šlovę jau priskiria Jėzui, gyvenančiam tarp mūsų. Ji slypi Jo stebukluose ir ženkluose, kurie parodo, kad Jame yra Dievas – esantis, veikiantis, apsiareiškiantis, ateinantis mūsų išgelbėti. Tokia yra Kanos ženklo prasmė.

Reikia pabrėžti, kodėl žodžio, prieš tai apibrėžusio patį Dievą, parodantį savo didybę, priskyrimas žmogui yra ypatingas. Nieko panašaus Biblijoje nėra kalbama apie joki pranašą, karalių, kunigą ar žmogų. Apie nė vieną nebuvo parašytas sakinytis, bent iš tolo prilygstančiu šiam: Jis parodė savo šlovę, ir mokiniai įtikėjo jį. Taip kalbėti apie kitą žmogų, ne apie Jėzų, būtų šventvagystė.

O kalbant apie mokinius, ženklo liudytojus: kas jie ir iš kur? Evangelijos skaitytojui tai žinoma iš ankstesnio skyriaus. Viskas kyla iš Jono Krikštytojo žodžio. Išvydęs ateinantį Jėzų, Jonas taip Jį apibūdina: „Štai Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmę.“

Kitą dieną jis šį liudijimą pakartoja dviejų savo mokinių akivaizdoje. Šiedu, Andriejus ir, be abejo, Jonas, mūsų evangelistas, dėl to nusekė paskui Jėzų. Andriejus pas Jėzų atsivedė savo brolių Simoną. Po to pats Jėzus pasišaukė Pilypą, o šis savo ruožtu pakvietė Natanaelį, beje, iš Kanos. Galiausiai šis būrelis lydėjo Jėzų į vestuves, į kurias Marija, Jo motina, jau buvo atkeliavusi anksčiau. Būtent jiems ir padaromas ženklas.

Greta šios pašaukimų grandinės vyniojasi ir kita, sudaryta iš titulu, kuriuos Jėzui suteikia naujieji Jo mokiniai: po Jono Krikštytojo liudijimo apie Avinėlį ir Dievo Išrinktąjį, kuris krikštys Šventąją Dvasią (1, 29. 33), sekė Andriejaus: „Radome Mesiją“ (1, 41), po to Pilypo: „Radome tą, apie kurį rašė Mozė Įstatyme ir pranašai. Tai Jėzus iš Nazareto, Juozapo sūnus“ (1, 45), į tai galiausiai atliepia Natanaelis: „Rabi, tu Dievo Sūnus, tu Izraelio karalius!“ (1, 49). Šią seką užbaigia pats Jėzus, apibūdinamas save kaip Žmogaus Sūnų: „Iš tiesų, iš tiesų sakau

jums: jūs matysite atsivėrusį dangų ir Dievo angelus, kylančius ir nusileidžiančius ant Žmogaus Sūnaus.“ (1, 51; plg. Pr 28, 12)

Kanos vestuvių ženklas tarsi apibendrina ir vainikuoja visą šią seką: trečią dieną Jėzus, regint naujiems mokiniams, leidžia prasiskverbti pirmajam spinduliui tos Žmogaus Sūnaus šlovės, kurios regėjimą Jis ką tik jiems pridengtu būdu pažadėjo.

4.2. Simbolinė Kanos ženklų prasmė

Kanos vestuvių stebuklo reikšmė neapsiriboja vien Jėzaus dieviškumo pasirodymu. Reikia gerai įvertinti ir aplinkybes. Jos – tarsi ženklų orkestruotė ir prisideda prie Jėzaus šlovės pasirodymo.

Taip yra su visais ketvirtosios Evangelijos ženklais: be pagrindinės paskirties – atskleisti Kristaus dieviškumą, jie simboliškai išreiškia įvairius Jo darbo aspektus. Duonos padauginimas parodo Jį kaip Gyvenimo duoną, gimusio aklo išgydymas – kaip pasaulio šviesą, Lozoriaus prikėlimas – kaip Priskėlimą ir Gyvenimą. Kanos vestuvių ženklų prasmę apibrėžti sunkiau, nes šv. Jonas labiau ją pasiūlo, o ne tiksliai nurodo. Todėl nereikėtų stebėtis, kad egzegetų nuomonės skiriasi.

Čia taip pat pradėkime nuo galo. Pasakojimas apie stebuklą, einantis iki 11 eilutėje pateikiamos išvados su šv. Jono apmąstymu, baigiasi šiek tiek ironišku pastebėjimu, prievaizdo išsakytu jaunikiui: „Kiekvienas žmogus pirmiau stato geresnio vynu, o kai svečiai įgeria, tuomet prastesnio. O tu laikei gerąjį vyną iki šiolei.“ Šie žodžiai, pasak egzegetų, sudaro pasakojimo viršūnę. Jie dėmesį nukreipia į jaunikį, norint drauge ir jį pagirti, ir pasakyti, kad toks jo elgesys yra išskirtinis. Iš tiesų šie žodžiai, prievaizdui to nežinant, taikomi Jėzui; prievaizdas, kaip pabrėžia evangelistas, nežinojo, iš kur vynas. Būtent Jėzus yra tikrasis jaunikis, kuris vaišina vestuvių vynu. Prisdengus miestelio vestuvėmis, nurodoma į Jo vestuves; mesijines vestuves Avinėlio, apie kurio atėjimą skelbė Jonas Krikštytojas ir apie kurį jis netrukus taip kalbės: „Kas turi sužadėtinę, tas sužadėtinis, o sužadėtinio bičiulis, kuris šalia stovi ir girdi, džiaugte džiaugiasi jaunikio balsu. Šiam mano džiaugsmui dabar jau nieko netrūksta. Jam skirta augti, o man – mažėti.“ (3, 29 ir toliau). P. Lefèvre labai tiksliai rašo, kad „visas Kanos slėpinys laikosi ties buvimu šio sužadėtinio, kuris slepiasi, ar, greičiau, kuris pradeda save apreikšti“ (Vie Chrétienne, 37 (1961), p. 11).

Turi būti atskleista ir dar viena detalė. Jėzus vynu paverčia ne bet kokį vandenį. Evangelistas pabrėžia: Ten buvo šeši akmeniniai indai žydų apsiplovimams... Jėzus jiems liepė: „Pripilkite indus vandens“. Jie pripylė sklidinus. Vanduo, kuriuo pasinaudojo Jėzus, yra ritualui skirtas vanduo, religinės senosios Sandoros paskirties; ir šeši akmeniniai indai, pripildyti tokio vandens, yra judaizmo simbolis, kurį Jėzus pasiskolina tam, kad perkurtų, įliedamas naują dvasią. Neabejotina, kad evangelistas stebukle išskyrė naujosios Sandoros, įsteigtos Jėzaus, ženklą.

Šioje Sandoroje gerasis vynas, laikytas iki šiolei, ir kurio yra apščiai, atstovauja malonei. Kitaip nepaaiškintume, kodėl šv. Jonui taip svarbu nurodyti išskirtinį jo gerumą, kurį liaupsina šventės prievaizdas, ir jo apstybę, apie kurią liudija indų matmenys. Kiekvienas dviejų trijų saikų talpos. Saikas – apie keturiasdešimt litrų. Tad iš viso susidarė nuo penkių iki septynių šimtų litrų. Ir Jėzus semti paliepė tik tada, kai visi indai buvo pripildyti iki viršaus. Tai nebūtinai reiškia, kad visas indų turinys buvo paverstas į vyną. Gali būti, kad vanduo virto vynu tik semiant. Bet atsivėrė šaltinis, kiekiu ir kokybe viršijantis visas viltis ir poreikius.

Tokią Kanos vyno, kaip naujosios Sandoros malonių simbolio, interpretaciją patvirtina faktas, kad apsti puikiausio vyno dovana judaizme minima tarp palaiminimų, kurių buvo tikimasi atėjus Mesijui (Pr 49, 10 ir toliau; Am 9, 13 ir toliau; Joelio 2, 24; 4, 18; Iz 25, 6).

Kai kurie Bažnyčios Tėvai, kaip antai, šv. Ireniejus, ir ne vienas egzegetas čia regi eucharistinį simbolį. Sudėtinga tiksliai įrodyti, kad evangelistas turėjo galvoje būtent sakramentą ir klystume apribodami prasmę tik šiuo simboliu. Bet turime pripažinti, kad Eucharistijoje iš tiesų įvyksta tai, ką ženklina Kanos vestuvės. Čia pats Kristus savo Bažnyčiai teikia taurę tobulo ir neišsenkančio vyno, džiaugsmo ir amžinojo gyvenimo šaltinio, Naujosios sandoros Jo kraujyje. Geriau nei Senojo Testamento Išmintis, Jis taria savo mokiniams: „Ateikite..! Gerkite mano paruošto vyno! (Pat 9, 15; plg. Sir 24, 17 ir toliau)

Galiausiai turime pastebėti, kad Jėzui neužtenka gerą vyną stebuklingai sukurti ir jo pasiūlyti: Jis vynu paverčia vandenį. Ir Jis neveikia vienas: į ženklą Jis įtraukia tarnus, prašydamas jų sklidinai pripildyti indus. Tai yra būdingas šv. Jono Evangelijos ženklų bruožas. Būdami transcendentiniai, jie paprastai remiasi į esamą realybę ir įtraukia žmonių veiklą. Šv. Jono raštuose stebuklas įsiterpia ties riba žmogaus pastangų ir išteklių, kurių neatmeta, bet paima ir perkelia į naują lygmenį (5, 5 ir toliau; 6, 7–18; 9, 32; 11, 39; 21, 3 ir t. t.).

4.3. Komentaras. Marijos, Jėzaus Motinos, vaidmuo

Marijos vaidmuo yra pamatinis. Būtent ji atkreipia Jėzaus dėmesį į vyno trūkumą. Tiesa, jos įsikišimas yra toks diskretiškas, kad net dvejojama, kiek reikšmės tam skirti. Vargu ar įmanoma, kad ji savo Sūnaus prašytų stebuklo. Tiesiog patiki Jam šią padėtį ir savo rūpestį jaunaisiais.

Jėzaus atsakymą interpretuoti nėra lengva. Sakinys: „O kas man ir tau?“ paprastai nurodo, kad nuomonė ar požiūris nesutampa; bet ar nesutampa smarkiai, galutinai sprendžiamame iš balso tono, gestų ar viso konteksto. Bet visa tai lieka nuo mūsų paslėpta. Jėzus kalba apie savo Valandą. Jėzaus Valanda ketvirtojoje Evangelijoje žymi akimirka, kada Jis per paklusnumą iki mirties visiškai atskleis savo Dievo Sūnaus šlovę, vienybę su Tėvu ir meilę žmonėms (12, 23. 27 ir toliau; 17, 1). Ši Valanda dar neatėjo. Tiesiogiai to nepasakydamas, Jėzus nuo materialios realybės pereina prie dvasinės: nuo vyno, kurio pritrūko vestuvėse, iki Valandos, kai, užpildęs be galo didesnį trūkumą, Jis per savo auką išgelbės žmones nuo mirties ir perduos jiems gyvenimą. Nuo pat pradžių Jėzus visus savo veiksmus vertina šios Valandos perspektyvoje ir atvirai apie tai kalba Marijai.

Jo motina pasako tarnams: „Darykite, ką tik jis jums lieps.“ (plg. Pr 41, 55) Marija suprato, kad jos Sūnaus žvilgsnis apima tolesnius ir aukštesnius horizontus nei dabartinės valandos rūpesčiai, jis krypsta link slėpiningo ateities taško, pagal kurį turi susidėlioti visa dabartis. Visa savo esybe būdama paklusni tos Valandos slėpiniui, ji nurodo tarnams vykdyti Jėzaus įsakymus ir aklai Jo klausyti. Ką Jis darys? Ji to nežino; bet žino to, ką Jis darys, prasmę: kad ir kas tai būtų, tai vyks dėl tos Valandos, kurios tarnaitė ji visada yra. Į jos paklusnumą ir tikėjimą atsakoma stebuklu. Jėzus, laukdamas Valandos, kuria stebuklo vyną, kaip šlovės ir naujosios Sandoros Jo kraujyje didybių ženklą ir išankstinį skonį.

Apibendrinkime šio pirmojo ženklo turtingumą. Jėzus, vandenį pakeitęs vynu, parodo savo dieviškumą, savo šlovę; bet šio ženklo padarymo aplinkybės ir net pati prigimtis, drauge su simboline užuomina, būdinga šv. Jonui, mus įpareigoja žvelgti atidžiau.

Jėzus atskleidžia save kaip Mesiją, vestuvių jaunikį, naujosios Sandoros steigėją. Į judaizmo indus, nuo šiol nebeturinčius galios apvalyti, Jis įpila naujo vyno, „gerojo vyno, laikyto iki šiolei“, tai yra Dievo išlaikyto iki paskutiniųjų laikų. Savo apstybe ir kokybe šis vynas yra Dievo dovanos ir visų dalykų atnaujinimo Kristuje vaizdinys. O mokinių tikėjimas yra naujojo tikėjimo pirmienos. Marijai skirta ypatinga vieta: laikydamosi arti Sūnaus, ji per savo tikėjimą, paklusnumą ir atsidavimą parodo ir atveria žmonėms naujus gyvenimo kelius.

Trečiosios dienos paminėjimas, nuoroda į dar neatėjusią Valandą, - visi simboliai įpareigoja šį pasakojimą skaityti prieš akis turint Kristaus aukos Valandą, kaip daro ir pats šv. Jonas. Taip ženklą iš tiesų nušviečia realybės šviesa; Kanos miestelio vestuvės užleidžia vietą paaukoto Avinėlio vestuvėms ir Jo prisikėlimui trečiąją dieną; gimstantis pirmųjų mokinių tikėjimas – velykiniam Bažnyčios tikėjimui; Jėzaus Motina per savo Sūnaus žodį bus amžiams pašvęsta kaip visų mokinių motina. Ir dabar Bažnyčioje gyvename šio slėpinio realybe. Šiandien įvyksta stebuklas ir skleidžiasi Jėzaus šlovė.

4.4. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Kokią įtaką šis pasakojimas apie Kanos vestuves gali turėti mūsų asmeniniam gyvenimui?
- 2) Ar vanduo, kurio tarnai pripila indus, nėra simbolis mūsų labai paprastų gyvenimų, kuriuos Viešpats perkeičia į šventės vyną?
- 3) „Darykite viską, ką tik jis jums lieps.“ Kaip mes darome viską, ką Jėzus mums liepia Evangelijoje?

- *Bibliografija*

F.M. BRAUN	La Mère des fidèles, Essai théologique johannique, Tournai-Paris, 1953 (antras peržiūrėtas ir praplėstas leidimas 1954), p. 49–74.
M.E. BOISMARD	du Baptême à Cana, coll. Lectio Divina, 18, Paris, éd. du Cerf, 1956.
J.P. CHARLIER	Le signe de Cana, Essai de théologie johannique, Bruxelles (la Pensée Catholique) – Paris (Office du livre), Montréal, 1959.
A. FEUILLET	L'Heure de Jésus et le signe de Cana, dans Études johanniques, Paris – Desclée de Brouwer, 1962, p. 11–33.

5. TREČIAS SUSITIKIMAS

„JĖZUS IR NIKODEMAS“ (Jn 3, 1–21)

(Naujosios Sandoros slėpinys)

5.1. Vieta Evangelijoje ir pagrindinis siužetas

Kad surastume deramą Jėzaus pokalbio su Nikodemu vietą ketvirtojoje Evangelijoje, reikia išvelgti jo sąsają su įvykiais, papasakotais ankstesnio skyriaus pabaigoje. Jėzus atkeliavo į Jeruzalę Velykoms. Ir, kaip pasakoja evangelistas, Per Velykų šventes, jam būnant Jeruzalėje, daugelis įtikėjo jo vardą, matydami jo daromus ženklus. Bet Jėzus, gerai visus pažindamas, jais nepasitikėjo. Jam nereikėdavo, kad kas paliudytų apie žmogų. Jis pats žinojo, kas yra žmogaus viduje. (2, 23–25) Iškart po to šv. Jonas tęsia: Buvo vienas fariziejus, vardu Nikodemas, žydų didžiūnas. Jis atėjo nakčia ir kreipėsi į Jėzų (3, 1 ir toliau). Žodis žmogus (liet. vertime šio žodžio nėra, vietoje jo turime žodį fariziejus), paimtas iš antro skyriaus, sulydo naują pasakojimą su ankstesniu ir parodo, kad Nikodemas yra vienas iš to daugelio, kurie įtikėjo Jėzų dėl jo daromų ženklų, bet jų tikėjimas, pernelyg apribotas išoriniais dalykais, neįkvepia Jėzui pasitikėjimo.

Nikodemo pasirodymas tokią interpretaciją patvirtina. Nikodemas Jėzui sako: „Rabi, mes suprantame, kad esi atėjęs nuo Dievo kaip mokytojas, nes niekas negalėtų padaryti tokių ženklų, kokius tu darai, jeigu Dievas nebūtų su juo.“ (3, 2) Kristaus atsakymas tiesmukas: Jo netenkina toks netobulas tikėjimas. Jis nori daugiau. Ir iškart mums pateikiamas pokalbio turinys. Jis bus apie gimimą dvasiniam gyvenimui per tikrą tikėjimą Jėzaus Asmeniu.

- **Nikodemo asmenybė**

Prieš pasineriant į dialogo eigą, porą žodžių apie Nikodemą.

Jis – žydų didžiūnas, tai yra, Sinedriono narys. Kaip minėjome anksčiau, tai personažas-tipažas, atstovaujantis kokiam nors kategorijai. Jis įkūnija Izraelio mokytoją (3, 10). Šią sceną netgi galėtume pavadinti: Kristaus ir žydų išminties susitikimas⁴. Tuo tikrai nenorime pasakyti, kad Nikodemas yra abstrakcija. Tai, kas vėliau apie jį rašoma ketvirtojoje Evangelijoje, įrodo, kad jis yra realus asmuo, ypač įdomus šv. Jonui. 7, 48. 50 ir toliau jis drąsiai stoja ginti Jėzaus ir užsitraukia tokią pastabą: Gal ir tu iš Galilėjos? Patyrinėk, ir pamatysi, kad joks pranašas nebuvo kilęs iš Galilėjos (7, 52). Jis vėl pasirodo Kalvarijoje, lydintas Juozapo iš Arimatėjos, idant palaidotų Jėzų (19, 39 ir toliau). Daugumos nuomone, jis yra besidrovinčio tikinčio tipažas, kuris tamsoje atsėlina susitikti su Jėzumi, nežinant bendrams. Sakoma: Nikodemas gali apibrėžti tokio tipo žmones. Tokia reputacija galbūt yra nepelnyta. Naktis nebūtinai reiškia slaptumą. Rabinai mielai nakties valandomis tyrinėdavo Raštus ir tarpusavyje juos aptardavo. Galbūt tokios priežasties pakanka, kad paašikintume naktinį Nikodemo apsilankymą.

---

⁴ Tėvas D-M. Stanley SJ komentuodamas šią sceną ją pavadina šitaip: *Izraelio išmintis susitinka Dievo išmintį per garbinimą*, 1958, p. 28–87.

5.2.Sandara ir prasmė. Pokalbio planas

Svarbu tiksliai sudaryti pokalbio planą. Dialogas vystosi trimis panašios sandaros etapais, ir kaskart svarbiausias dalykas įvardijamas pradedant formule: „Iš tiesų, iš tiesų sakau tau.“ (Jn 3, 3. 5. 11).

1 etapas: 3, 1–4a. Nikodemas ateina pas Jėzų ir atiduoda Jam pagarbą kaip mokytojui, atėjusiam nuo Dievo ir kuriam Dievas padeda. Jėzus jam atsako: kad regėtum Dievo karalystę, reikia atgimti iš aukštybių; tai pirmas apreiškimo žodis, sukeliantis Nikodemo reakciją: Kaip gali gimti žmogus, būdamas nebejaunas?

2 etapas: 3, 4b–10. Nikodemas Jėzaus žodžius redukuoja iki absurdo: ar tam, kad užgintum, reikia antrą kartą įeiti į savo motinos iščias? Jėzus atsako: gimimas, apie kurį Jis kalba, yra gimimas iš vandens ir Dvasios. Šis antras apreiškimo žodis patikslina ankstesnį. Bet ir jį reikia paaiškinti. Tad Jėzus tęsia: „Kas gimė iš kūno, yra kūnas, o kas gimė iš Dvasios, yra dvasia. Nesistebėk, jog pasakiau: jums reikia atgimti iš aukštybės...“ Nikodemo atsakymas rodo, kad slėpinys vis tiek lieka jam neaiškus. „Kaip tai gali būti?“ Tada Jėzus stebisi susidūręs su tokiu menku suvokimu.

3 etapas: 3, 11–21. Dabar kalba tik Jėzus. Jis Nikodemui atskleidžia iškelto Žmogaus Sūnaus, Viengimio Dievo Sūnaus, Tėvo duoto pasaulio išganymui, slėpinį. Tai trečias apreiškimo žodis. Jis pagilina du ankstesnius ir tikrą tikėjimą nurodo kaip vienintelį kelią, vedantį į gyvenimą.

Nikodemas tyli. Panašaus dialogo, netikėtai užsibaigiančio Jėzaus žodžiais, ketvirtojoje Evangelijoje daugiau nesutinkame. Pokalbio dalyvis iš scenos dingsta nieko netaręs. Daugiau jis nieko nebeklausia. Jis nėra tik marionetė, bet šv. Jonui už Nikodemo ar bet kurio kito pokalbininko psichologiją svarbesni yra Kristaus slėpinį apreiškiantys žodžiai. Todėl pasiekęs apreiškimo viršūnę Jonas ten skaitytoją ir palieka, vengdamas visko, kas galėtų atitraukti nuo Viešpaties žodžio. Tik iš jo skaitytojui derėtų laukti šviesos ir gyvybės (6, 63).

5.3.Komentaras

Šio fragmento turinys aiškus. Jo tikslas – parodyti, kad žmogui išganymo kelią atveria vien Kristus, pripažinus ir priėmus visą Jo slėpinio didybę ir tiesą; taip pat kad šis slėpinys žmogui prieinamas tik per radikalaus atsinaujinimo malonę. Nikodemui viskas paprasta. Jis, Įstatymo dėka, mano žinantis ir turintis Dievo karalystės raktą. Jis ir jo bendrai įsitikinę, kad lengvai gali ten įžengti. Jis atėjo pas Jėzų todėl, kad Jo ženkluose jie atpažino ypač didų Mokytoją: „Mes suprantame, kad esi atėjęs nuo Dievo kaip mokytojas.“ Jis tiesiog nori Jį paklausinėti apie Įstatymą ir apie tai padiskutuoti. Jėzus sugriauna visas jo iliuzijas. Prieš Nikodemą yra daugiau nei Rabis, daugiau nei Mokytojas, kad ir išskirtinis: tas, su kuriuo jis kalbasi, savyje nešioja aukštybių slėpinį, kurio paslaptį gali perteikti tik šviesa iš aukštybių. Ši šviesos malonė suponuoja pažinimą iš aukštybių. To veiksniai yra vanduo ir Dvasia.

Pasak vienos labai pagrįstos interpretacijos⁵, vanduo nurodo Krikštą, naujojo gimimo sakramentą, o Dvasia – Šventąją Dvasią, neofito širdyje pažadinančią tikėjimą, vėliau jį auginančią per visą jo krikščionišką gyvenimą. Žmogaus atgimimui būtini abu. Krikšto ritualas nėra nei magiškas, nei mechaninis. Reikia, kad per tikėjimą pakrikštytasis – ar, jei tai vaikas,

⁵ I. de la Potterie, *Naître de l'eau et de l'Esprit...*; žr. bibliografiją žemiau.

šeimos bendruomenė, - dalyvautų Dievo darbe, padarančiame iš jo naują būtybę. Tik Dvasia turi galios pagimdyti tokį tikėjimą ir atverti žmogaus akis šviesai iš aukštybių, kaip tik vien sakramentinis vanduo turi galios įvesti į Dievo karalystę tuos, kuriuos nušvietė Dvasia.

Priežastis ta, kad žmogus gimęs iš kūno, yra kūnas, bibline prasme – trapus, gendantis kūrinys, pasmerktas mirčiai, kaip ir visas žemiškas pasaulis, kuriam jis priklauso, o Kristaus slėpinys yra slėpinys Dievo, kuris yra Dvasia, tai yra pats Gyvenimas ir viso gyvenimo pamatas (Pr 2, 7). Kūrinį-kūną nuo Dievo-Dvasios skiria bedugnė (Iz 31, 3).

Ši bedugnė gali būti įveikta tik tada, jei Dievas, ateinantis į pagalbą kūriniui-kūnui savo Dvasia, jį iš gelmių atnaujina, pripildo ir pakylėja iki Dvasios būsenos. Taigi žmogus, kuris yra kūnas, patenka į naują visatą; žemiškas (3, 31) ir iš pažemių (8, 23) jis padaromas dangiškojo gyvenimo dalyviu ir geba pažinti dangiškuosius dalykus (3, 12. 31); būdamas kūniškas jis tampa dvasia; nes kas gimė iš Dvasios yra dvasia (3, 6).

Tokia yra Kristaus paslaptis. Jis ateina iš aukštybių (3, 13; 6, 33. 51. 62), kad žmogų-kūną pašauktų įgyvendinti pašaukimą tapti dvasia, nors tai visiškai ne jo jėgoms. Tai pagrindinis žmogaus pašaukimas (12, 25), vis dėlto jis apie tai sužino tik apreiškus Kristui (3, 31 ir toliau) ir įgyvendina tik per Dvasios malonę. Tenka priimti šį paradoksą – pasiekti aukštesnį išsipildymą įmanoma su sąlyga, kurios įgyvendinti nepajėgia nei pats žmogus, nei jokia sukurta būtybė. Būdamas kūrinys, gimęs iš kūrinio, jis yra kviečiamas dalyvauti Dievo gyvenime, kuriam nepagimdo motinos iščios; kūnas turi tapti dvasia. „Kaipgi tai gali būti?“ klausia priblokštas Nikodemus. Izraelio mokytojo sutrikimas suprantamas.

Jėzus tai pripažįsta; šis slėpinys peržengia žmogišką supratimą. Bet vis dėlto jo tikrumu nereikėtų abejoti. Tai įrodo palyginimas: Vėjas pučia, kur nori; jo ošimą girdi, bet nežinai, iš kur ateina ir kurlink nueina. Taip esti ir su kiekvienu, kuris gimė iš Dvasios.“ (plg. Koh 11, 5) Žmogaus atgimimas iš Dievo Dvasios, dar slėpingesnis ir dar labiau nesuvokiamas nei vėjo pūtimas, dėl to nėra mažiau realus ir pasirodo savo veikimu. Tikras krikščionis pasauliui yra paslaptis, ir pasaulis iš tiesų apie jį, kaip ir apie Kristų (8, 14; plg. Mt 11, 27), nežino, nei iš kur ateina, nei kur nueina. Jis yra čia, pasaulyje, bet nėra apribojamas pasaulio, nes yra kūnas ir tuo pačiu dvasia.

Jėzus stebisi, kad Izraelio mokytojui šis slėpinys yra svetimas, nes tam jį paruošti turėjo Šventųjų Knygų skaitymas. Senasis Testamentas ne kartą pranašavo apie žmogaus atgimimą iš Dievo Dvasios. Ezekielis žadėjo dovaną, naują širdį ir naują dvasią – dieviškos Dvasios darbą žmoguje: „Duosiu jums naują širdį ir atnaujinsiu jus nauja dvasia... Duosiu jums savo dvasią (Ez 36, 26 ir toliau; plg. Jer 31, 33 ir toliau).

Naujojo Testamento naujumas iš esmės ir yra susieti šį žmogaus atgimimo slėpinį su Kristaus slėpiniu, tai yra su Dievo Sūnaus atėjimu į šį pasaulį ir su Jo iškėlimu ant kryžiaus: Kaip Mozė dykumoje iškėlė žaltį (Sk 21, 4–9; Išm 16, 6 ir toliau), taip turi būti iškeltas ir Žmogaus Sūnus, kad kiekvienas, kuris jį tiki, turėtų amžinąjį gyvenimą. Iš čia kyla viskas. Šv. Jono tekstas žaidžia, kaip buvo minėta įvade, dviguba žodžio iškeltas prasme: iškeltas ant kryžiaus ir iškeltas į šlovę; šie du aspektai susivienija vieninteliame išganančiame slėpinyje: Kristus, iškeltas ant kryžiaus ir į tą šlovę, kurią turėjo pas Tėvą prieš pasaulio sukūrimą (17, 5. 24), atveria žmonėms išganymo vartus: Jis jiems perduoda savo paties gyvenimą ir savo prisikėlusio šlovę.

Vis dėlto aukščiausia išganymo pakopa yra meilė, paskatinusi Tėvą tik dėl šios vienintelės priežasties pasauliui atiduoti tai, kas Jam brangiausia – savo Sūnų, savo Viengimį Pagimdytąjį: Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris jį tiki, nepažūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą. Galbūt šiuos žodžius įkvėpė prisiminimas apie Abraomo auką (Pr 22, 2. 8. 12–16). Dievas Tėvas visiškai paaukojo savo Sūnų, kaip kadaise buvo pareikalavęs iš šventojo patriarcho, ir tai padarė iš meilės mums.

Per tikėjimą žmogus atpažįsta šią meilę ir atveria jai savo širdį. Iš tiesų šv. Jonui tikėjimas yra daugiau nei vien proto žingsnis; tai viso žmogaus, širdies ir dvasios, suderinimas su Dievu ir Jo meilės planu, kurį atskleidė ir įgyvendino Jo Sūnus Jėzus Kristus. Tai nuolat atnaujintinas pamatinis pasirinkimas, nes nuo jo priklauso kiekvieno mirtis ar gyvenimas. Tai žmogaus tariamas taip dieviškajam pašaukimui Kristuje per Dvasią.

Dėl to Jėzus, baigdamas kalbėti, savo atėjimą į šį pasaulį apibrėžia kaip nuosprendį: Kas jį tiki, tas nebus pasmerktas, o kas netiki, jau yra nuteistas už tai, kad netiki viengimio Dievo Sūnaus. Kristaus-Šviesos akivaizdoje širdys atsiveria ir pasiskirsto pagal tikėjimą ar netikėjimą. Nes žmogui gali labiau patikti blogio darbai nei tiesos reiklumas, tamsa nei šviesa; tad jis bėga nuo Kristaus-Šviesos; Kiekvienas nedorėlis neapkenčia šviesos ir neina į šviesą, kad jo darbai aikštėn neišeitų. Ir atvirkščiai, kas vykdo tiesą, tai yra, kas savo elgesį įprastai derina su dieviškosios tiesos reikalavimais, tas pripažįsta Kristuje savo vadovą ir gelbėtoją. Tas eina į šviesą, kad išryškėtų, jog jo darbai atlikti Dieve, tai yra dermėje su Jo valia ir Jo bendrystėje.

Šiais žodžiais pabaigiamas puslapis, skirtas Krikšto teologijai. Jis vis veda mus aukštyn – nuo netobulo tikėjimo ir naivaus Nikodemo savipakankamumo į Kristaus-Šviesos slėpinio bei Išganymo atradimą ir nevaržomą priėmimą. Evangelija ragina mus nuolat ieškoti tokio Krikšto tikėjimo išpažinimo, kuris yra Šv. Dvasios darbas mumyse, turtų, gelmės ir praktinių išdavų. Taip augs dieviškojo gyvenimo sėkla, Krikšto dieną mūsų kūne pasėta Dievo Dvasios, kad subręstų ir duotų vaisių karalystėje. Šios karalystės Nikodemas ieškojo savo jėgomis, nežinodamas, kad į ją įžengiama lygiai taip, kaip į gyvenimą – būnant mažam, per malonę, kaip vaikas, gimęs kūne, įeina į Dievo, kuris yra Dvasia, gyvenimą.

5.4. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Kaip suprantame pasakymą: „*Kas gimė iš kūno, yra kūnas, o kas gimė iš Dvasios, yra dvasia*“?
- 2) Ar kartais pagalvojame padėkoti Viešpačiui už pirmą savo Krikšto malonę; ar kartais nuo karto peržvelgiame visas malones, kurias esame gavę po Krikšto ir kurių dėka šiandien gilinamės į šį tekstą?
- 3) Dažnai kartojame šią ištrauką iš Ezekielio knygos: „*Duosiu jums naują širdį.*“ Ką tai reiškia konkrečiai mums? Kaip galime turėti naują širdį? Ir kaip galime ją be paliovos atnaujinti?

- *Bibliografija*

F. ROUSTANG l'entretien avec Nicodème, dans Nouvelle Revue Théologique, 1956, p. 337–358.

I. DE LA POTTERIE Naître de l'eau et naître de l'Esprit, dans La vie selon l'Esprit, Condition du chrétien, coll. Unam Sanctam, 55. Paris, éditions du Cerf, 1965, p. 31–63.

6. KETVIRTAS SUSITIKIMAS

„JĖZUS PAS SAMARIEČIUS“ (Jn 4, 1–42)

6.1. Vieta Evangelijoje ir pagrindinis siužetas

Šis skyrius sąmoningai nepavadintas Jėzus ir samarietė, nes jis neapsiriboja scena prie Jokūbo šulinio. Jis apima 42 Evangelijos eilutes, kuriose perteikiamas Jėzaus apsilankymas Samarijoje. Šis tekstas, be pirmų keturių eilučių, skaitomas per trečios gavėnios savaitės penktadienio liturgiją.

6.2. Sandara ir prasmė

Kad suprastume jo vietą ir reikšmę ketvirtojoje Evangelijoje, turime atsižvelgti į ankstesnio skyriaus pabaigą. Šv. Jonas pasakoja, kad pasibaigus pokalbiui su Nikodemu Jėzus su mokiniais atėjo į Judėjos kraštą ir, ten su jais būdamas, krikštijo.

Šiuo klausimu reikia padaryti tris pastabas. Pirmoji išsakyta pačioje Evangelijoje. Šv. Jonas patikslina, kad pats Jėzus nekrikštydavo, tik jo mokiniai (4, 1). Antra – čia kalbama ne apie krikščionių Krikšto sakramentą, kuris bus įsteigtas tik po Kristaus Prisikėlimo, bet apie parengiamojo įvedimo į krikščionišką realybę ritualą. Trečia, šio trumpo pasakojimo apie Jėzaus tarnystės pradžią Judėjoje istorinė pusė. Skaitant sinoptines Evangelijas galima pamanyti, kad Jėzus savo veiklą pradėjo Galilėjoje (žr. Mt 4, 12 ir toliau, Mk 1, 14 ir toliau; Lk 4, 14). Šv. Jono dėka žinome, kad veikti Jis pradėjo Judėjoje, kurioje šv. Jono Krikštytojo dėka buvo kilęs religinis prabudimas. Ši Jėzaus tarnystė Judėjoje netrukus susilaukė tokios sėkmės, kad Jono Krikštytojo mokiniai jautėsi užtemdyti. Atsakydamas į jų nerimą Jonas Krikštytojas ištarė pasigėrėtinus žodžius, ketvirtojoje Evangelijoje užbaigiančius jo liudijimą:

Kas turi sužadėtinę, tas sužadėtinis, o sužadėtinio bičiulis, kuris šalia stovi ir girdi, džiaugte džiaugiasi jaunikio balsu. Šiam mano džiaugsmui dabar jau nieko netrūksta. Jam skirta augti, o man – mažėti (3, 29 ir toliau).

6.3. Komentaras

Būtent dėl tokio pasisekimo Jėzus ir keliauja per Samariją. Nes sužinojęs, kad fariziejai išgirdo jį daugiau už Joną susilaukiant mokinių ir gausiau krikštijant... paliko Judėją ir vėl išėjo į Galilėją. Jis nenorėjo dar pačioje savo tarnystės pradžioje veltis į atvirą nesutarimą su žydų vadovais. Galilėjoje, esančioje toliausiai nuo centro, Jis galėjo plačiai veikti ir ne taip greitai sulaukti jų puolimo.

Kad ten nueitų, Jėzus galėjo rinktis iš dviejų kelių: vienas kilo iš Jordano slėnio, kitas, įprastesnis, kirto Samariją; kartais šio būdavo vengiama, nes samariečiai buvo labai nusistatę prieš žydus (žr. Lk 9, 51–56). Bet Jėzus pasirinko keliauti būtent per čia. Šis pasirinkimas sutelkia visą šio skyriaus pamoką: Jėzus savo veiksmu nori parodyti visuotinumą religijos, kuri remiasi dvasia bei tiesa ir kurios įsteigti Jis atėjo. Dėl to priderėjo, kad Jis ją skelbtų už judaizmo ribų, pas neapkenčiamus samariečius.

Jis atsiduria prie Jokūbo šulinio, netoli Sicharo miesto, apie šeštą valandą, tai yra apie vidurdienį. Šiandien šis šulinys yra viena brangiausių Šventosios Žemės vietų, menančių Kristaus prisilietimą. Jis yra prie išėjimo iš rytų-vakarų slėnio, kur įsispraudęs Naplūzo

miestukas, netoli nuo senojo Sichemo. Įėjimą į šį slėnį iš šiaurės saugo Nebalo kalnas, o iš pietų – Garizimo, stūksantys vienas priešais kitą.

Jėzus greičiausiai eina jau nuo aušros. Nuvargęs iš kelionės, Jėzus prisėdo palei šulinį, galbūt ant žemės, nes kažin, ar šuliniai turėjo rentinius: jie būdavo tiesiog iškasami žemėje ir ant jų būdavo akmuo (Pr 29, 3), kaip iki šiol matome Palestinoje. O mokiniai buvo išėję į miestą nupirkti pietums maisto.

Pirmoji scena (4, 6–25): Jėzaus pokalbis su samariete. Samarijos gyventoja ateina pasisemti vandens. Tai įprastas Rytų šalių moterų darbas; tik jam pasirinktas laikas keistas. Greičiausiai nekreipdama dėmesio į ten sėdintį vyrą, moteris pradeda dirbuotis, virve ir odiniu maišu semti vandenį. Ji nežino, kad susitikimas su šiuo vyru aukštytyn kojomis apvers jos gyvenimą.

Jėzus, staiga nutraukęs tylą, kreipiasi į ją: „Duok man gerti.“ Pokalbį pradeda Jis. Pasako, kad nori gerti. Prašo šlakelio vandens. Tai vienas Jo kaip žmogaus bruožas, kurių apstu ketvirtojoje Evangelijoje. Bet nemažiau tipiškas šiai Evangelijai yra būdas, kaip palaiptis iš tokio žmogiško prašymo kyla aukščiausi ir giliausi apreiškimai. Moteris, eidama nuo vieno stebinančio dalyko prie kito, įžengs į šio vyro slėpinį.

Iš tiesų, kas Jis? Greičiausiai iš tarties – kaip nutiko ir Petruui per Kančią (Mt 26, 73; žr. Ts 12, 5 ir toliau) – moteris atpažino, kad Jis žydas; bet – pirmas nusistebėjimas – ne toks kaip visi: Jis iš samarietės prašo gerti! Nes juk žydai, kaip nurodo šv. Jonas, nebendrauja su samariečiais. 65–66 metų žydų nurodymuose visos samarietės laikomos nešvariomis; to išdava – draudimas žydui prisiliesti prie indo, liesto samarietės, ypač jei ji iš jo gėrė.

Nuo pat pirmų žodžių Jėzus pasirodo esantis visiškai laisvas nuo religinių ir rasinių savo tautos prietarų. Tad kas Jis? Į šį klausimą visiškai atsakoma tik 42 eilutėje: Jis yra pasaulio Išganytojas – štai todėl reikia skaityti visą skyrių. Bet kad iki to prieitume, dar reikia žengti nemažai žingsnių.

Ironiška samarietės pastaba panaši į repliką: „Kaipgi tu, būdamas žydas, prašai mane, samarietę, gerti?“ Jėzaus atsakymas šios problemos giliau nenagrinėja. Jis nekaltina moters, kad ši stebisi; greičiau priekaištauja, kad stebisi per mažai. Nes slėpinys daug didesnis nei jai atrodo. Paradoksas, kad žydas prašo vandens iš samarietės, iš tiesų yra niekis. Neįtikėtina, kad šis vyras paprašė vandens iš moters, o ne ji iš Jo: Jei tu pažintum Dievo dovaną ir kas yra tas, kuris tave prašo: 'Duok man gerti', rasi pati būtum jį prašiusi, ir jis tau būtų gyvojo vandens davęs!

Moteris iškart atsiliepia į tokią keistenybę: „Viešpatie, bet juk tu neturi kuo pasemti, o šulinys gilus.“ Jokūbo šulinys šiandien yra apie 35 metrų gylis ir tikrai yra pats giliausias Palestinoje, o Jėzus neturi nei virvės, nei vandenmaišio, nei ąsočio, kad pasemtų. „Iš kur tu imsi gyvojo vandens?“ Po šia vėl prasiveržusia moters ironija slepiasi pagrindinis ketvirtosios Evangelijos slėpinys – tai Dievo dovana Kristuje: slėpinys Kanos vynu, apie kurio kilmę nenutuokia šventės prievaizdas (2, 9), slėpinys žmogaus, gimusio iš vandens ir dvasios, apie kurį nežinome, nei iš kur ateina, nei kur nueina (3, 8), slėpinys duonos, nužengusios iš dangaus (6, 33), slėpinys Jėzaus, apie kurį pasaulis nežino, iš kur Jis (8, 14; 9, 29; 19, 9).

Moteris tęsia: „Argi tu didesnis už mūsų tėvą Jokūbą, kuris tą šulinį mums paliko ir pats iš jo gėrė, ir jo vaikai, ir gyvuliai?!“ Ji šaiposi. Jėzus neįsižeidžia. Jis žino, kad pasirėmęs tokia išžūlumu Jis galės daugiau atskleisti. Tad vėl imasi kalbėti – ne norėdamas paaikškinti, iš kur tas

gyvasis vanduo, apie kurio slėpiningą tryškimą žino tik Jis, bet atskleisdamas jo poveikį: šis vanduo ne toks, kaip tas, kuris teka Jokūbo šulinio gelmėse: šis troškulį numalšina tik trumpam; Jėzaus žadamas vanduo troškulį numalšins amžiams. Tame, kas jį gers, jis taps versme vandens, trykštančio į amžinąjį gyvenimą; ši srovė atsinaujina be galo ir siekia ne vien šią žemę.

Kokią tikrovę Jėzus turi prieš akis? Pranašai Amosas (8, 11), Izaijas (55, 1), Baruchas (3, 12) ir išminties knygos (Patarlių 13, 14; Siracido 15, 1–3; 24, 23–33 ir t. t.) vandens šaltinio simbolį taikė Dievo Žodžiui, Įstatymui, Išminčiai. Jėzaus žadamas gyvasis vanduo greičiausiai nurodo dieviškąjį apreiškimą, skirtą žmonėms ir esantį Jo žodžiuose ir pačiame Jo asmenyje. Čia ir yra Dievo dovana. Tas vanduo tame, kas jį geria, tai yra, kuris su tikėjimu priims Kristų ir Jo žodį, taps neišsenkančiu gyvenimo šaltiniu dėka Šventosios Dvasios veikimo, kurią turės gauti įtikėjusieji (7, 37–39).

Moters atsakymas į šį pasiūlymą parodo, kad ji apsigavo. Samarietė pamano, kad šis vyras žino magišką paslaptį ir išvaduos ją iš troškulio bei kasdienio vandens sėmimo lažo. Dėl to ji sušunka: „Viešpatie, duok man to vandens, kad aš nebetroškčiau ir nebevaikščiočiau semtis čionai!“ Nors šis prašymas ir labai menkas, pradinė padėtis apsiverčia: dabar jau moteris Jėzaus prašo gerti. Jėzus galės ją vesti toliau.

Pokalbis staiga pasisuka netikėta linkme. Moteris paprašė: „Duok man to vandens!“ Jėzus gyvojo apreiškimo vandens gali duoti tik atsivertusiam asmeniui. Todėl jis atsako moteriai: „Eik, pakviesk savo vyrą ir sugrįžk čia.“ Jis pataikė: „aš neturiu vyro.“ Moteris gudrauja ir mėgina išvengti šios žiaurios šviesos, kuri staiga, tarsi kardo kirtis, perveria jos širdį. Bet Jėzus savo grobio nepaleidžia. Tvirtai, bet švelniai, Jis atskiria tiesą nuo netiesos: „Gerai pasakei: 'Neturiu vyro', nes jau esi turėjusi penkis vyrus, ir dabartinis anaipol ne tavo vyras. Čia tu tiesą pasakei.“ Ką darys moteris? Laikysis savo? Neigs? Užsisklęs? Pabėgs? Sutrikdyta tokio šviesos pliūpsnio, ji prisipažįsta: „Aš matau, Viešpatie, kad esi pranašas.“ Ji jau nebeironizuoja, nors šis žydas, kuris kalbasi su samariete ir dedasi esąs didesnis už Jokūbą, keistas ir sakytum drąsus; ji nusilenkia prieš Dievo žmogų.

Dabar galime nusistebėti, kad ji iškart tęsia: „Mūsų tėvai garbindavo Dievą ant šito kalno, o jūs tvirtinate, kad Jeruzalė esanti vieta, kur reikia jį garbinti.“ Klausimas išskyla natūraliai. Jei šis vyras iš Dievo, jis pajėgs išspręsti religinį klausimą, neduodantį ramybės žydams ir samariečiams: Kur reikia garbinti? Moteris pirštu beda į stūksantį Garizimo kalną. Samariečiai mano, kad tai Abraomo aukos (Pr 22, 2) ir jo susitikimo su Melchizedeku vieta. Jokūbas ten pastatė altorių (Pr 33, 20), samariečių Penkiaknygės tekstas nurodo, kad ant jo, o ne ant Ebalio kalno (Įst 27, 4), buvo atnašauta pirma hebrajų aukos Šventojoje Žemėje; tai palaiminimų kalnas (Įst 27, 11–14). Argi ši gerbtina vieta nėra ta, kur Dievas norėtų būti garbinamas (Įst 12, 5–12)?

Jėzus nepakelia akių į Garizimą. Jo atsakyme justai iškilmingumas. Moters, tylinčios ir žvelgiančios Jam į lūpas, jis paprašo tikėjimo: „Moterie, tikėk manimi, jog ateis valanda, kada garbinsite Tėvą ne ant šio kalno ir ne Jeruzalėje.“ Pasibaigė garbinimo ant kalno, kad ir koks šventas jis būtų, metas; konfliktas dėl šventyklų išseko. Jeruzalė? Garizimas? Jėzus yra virš tokio ginčo. Nedarydamas jokios skirties tarp žydų ir samariečių, Jis į pranašišką viziją įtraukia visus, skelbdamas pasaulio religijos istorijos posūkį: „Bet ateis valanda, – jau dabar ji yra, – kai tikrieji garbintojai šlovins Tėvą dvasia ir tiesa. Ir pats Tėvas tokių garbintojų ieško.“ Dievui svarbu ne vieta, bet garbinimo pobūdis: „Dievas yra dvasia, ir jo garbintojai turi šlovinti jį dvasia ir tiesa.“

Neatsižvelgus į biblinę žodžio dvasia reikšmę, kurią aptarėme ankstesniame skyriuje, šio žodžio reikšmė buvo keistai iškreipta. Nauja religija, skelbiama Jėzaus, nėra vien tik vidinė ir asmeninė religija, bet turinti ritualų, bendruomenės ir socialinį matmenis. Ji nėra dvasinė todėl, kad yra nemateriali, bet todėl, kad yra ne kūniško kūrinio, bet Dievo Dvasios darbas. Žmogaus širdyje, atgimdytoje per vandenį ir Dvasią (3, 5), kyla sūniška malda: „Abba! Tėve!“ (Rom 8, 15; Gal 4, 6), kuri vienintelė patinka Dievui, nes tik joje Jis atpažįsta savo Dvasią. Ši religija yra tiesoje, nes remiasi Tėvas apreiškimu apie save ir savo meilę Sūnuje, kuris yra Tiesa (14, 6; plg. 1, 14).

Jėzaus atsakymas peržengia samarietės horizontus. Ši apreiškimą priima išsiblaškiusi: „Aš žinau, jog netrukus ateis Mesijas (tai yra Dievo Pateptasis – Kristus) . Atėjęs jis mums viską paskelbs.“ Ir tada kaip žaibas iš giedro dangaus: „Tai aš, kuris su tavimi kalbu!“

Antra scena (4, 26–42): paskutiniųjų laikų pjūtis. Tuo tarpu iš miestelio sugrįžta mokiniai, nupirkę maisto. Moters ten jau nebėra. Palikusi ašotį, kuris jai jau nereikalingas, ji skuba sugrįžti į miestelį; bet tai jau kita moteris: nusidėjėlė tapo Mesijo skelbėja: „Eikite pažiūrėti žmogaus, kuris pasakė man viską, ką esu padariusi. Ar tik jis nebus Mesijas?!“ Netrukus visas miestelis sukrunta ir per javus samariečiai traukia Jokūbo šulinio link.

Čia skleidžiasi antroji scena. Jėzus, spaudžiamas mokinių pasistiprinti, atsisako siūlomo maisto: „Aš turiu valgyti maisto, kurio jūs nežinote. Mano maistas – vykdyti valią to, kuris mane siuntė, ir baigti jo darbą.“ Jėzus atsako ne vien į raginimą pavalgyti, bet taip pat į klausimą, kurį mokiniams sugrįžus Jis išskaitė jų akyse, bet kurio nė vienas taip ir neuždavė: „Ko iš jos nori?“ arba: „Apie ką su ja kalbi?“ Jis turi jiems paaiškinti, kas taip stipriai nustebino ir moterį: kodėl Jis, laužydamas papročius, kalbėjosi su ta samariete. Pagal Rytų tradiciją, Jo atsakymas apgaubtas mįslių ir palyginimų: kalbėdamas su ta moterimi, samariete, jis įvykdė misiją, dėl kurios Tėvas atsiuntė Jį į žemę, kuria Jis gyvena ir maitinasi. Dėl to Jis atsisako maisto.

Ir štai plėsdamas perspektyvą Jėzus dabar savo žvilgsnį nukreipia į javus, per kuriuos traukia samariečiai; ir savo mokiniams, kol kas dar nieko nenutuokiantiems, Jis parodo jų laukiančią dvasinę pjūtį, kurios pirmosios varpos yra šie žmonės: „Argi jūs nesakote: 'Dar keturi mėnesiai, ir ateis pjūtis'? Štai sakau jums: pakelkite akis ir pažiūrėkite į laukus – jie jau boluoja ir prinokę pjūčiai.“ Išmušė paskutiniųjų laikų pjūties valanda, didžiojo Mesijo džiaugsmo valanda. Sėja baigta! Atėjo metas vežti javus į kluoną. Prasideda Bažnyčios metas. Daugiau nebeatidėliojama: Kristaus mokiniai irgi yra siunčiami į pjūtį. Pranašišku žvilgsniu Jėzus regi juos panyrančius į šiuos bekraščius laukus, kur kiti, ypač Jis, vargo sėdami. Jis kviečia juos į darbą, suvokiant dieviško darbo vientisumą ir ankstesniųjų darbą: „Teisingai priežodis sako: 'Vienas pasėja, kitas nupjauna'. Aš pasiunčiau jus nuimti derliaus, į kurį jūs neįdėjote darbo. Kiti pasidarbavo, o jūs įstojote į jų darbą.“

Scena baigiama miestelyje, kur Jėzus kviečiamas pasiliko dvi dienas. Jis laimėjo samariečių širdis. Ir būtent jie, pavilioti Jo žodžio, apibendriną šį įvykį ir išvadą paskelbia balsu: Jie taria moteriai: „Dabar mes tikime ne dėl tavo šnekos. Mes patys išgirdome ir žinome, kad jis iš tiesų yra pasaulio Išganytojas.“

6.4. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Jėzus taria samarietei: „Jei tu pažintum Dievo dovaną.“ Šis klausimas skiriamas ir mums. Ar galime truputį apmąstyti, kokia dabar yra Dievo dovana mūsų asmeniniame gyvenime ir poros gyvenime? Ar mokame deramai už tai Viešpačiui padėkoti?
- 2) Ar mūsų gyvenimas su Viešpačiu mums yra gyvojo vandens šaltinis?
- 3) Ar mokame garbinti Tėvą dvasia ir tiesa? Ką šis sakinyms mums reiškia asmeniniame gyvenime?
- 4) „Kiti pasidarbavo, o jūs įstojote į jų darbą.“ Daugybė žmonių darbavosi dėl mūsų, kad šiandien būtume čia. Jie mums buvo Dievo dovana. Pamažtykime apie tuos, kurie darbavosi, kad šiandien mes skintume jų darbo vaisius. Padėkokime už tai Viešpačiui asmeniškai ir poroje.

- *Bibliografija*

- F. ROUSTANG Les moments de l'acte de foi et ses conditions de possibilité. Essai d'interprétation du dialogue avec la Samaritaine, dans *Recherches de Sciences Religieuses*, 1958, p. 344 – 378. é
- F.M. BRAUN Le Don de Dieu et l'Initiation chrétienne, dans *Nouvelle Revue Théologique*, 1964, p. 1025 ir toliau.

7. PENKTAS SUSITIKIMAS

„LIGONIO IŠGYDYMAS PRIE BETZATOS MAUDYKLĖS“ (Jn 5, 1–47)

Sulig 5 šv. Jono Evangelijos skyriumi pradedamas aprašymas konflikto, supriešinusio Jėzų su Jo tautos religiniais vadovais. Tai visiška priešingybė šiltam samariečių sutikimui. Kova prasideda dėl išgydymo, padaryto šabo dieną, ir iškart nuveda iki kraštutinumų. Šiuo požiūriu šis skyrius yra skyrius-raktas. Čia ne tik matome gimstant dramatišką priešpriešą, kurios išdava bus Kalvarija; čia įžvelgiame ir jos priežastį bei tikrąją prigimtį.

7.1. Chronologinė ir topografinė aplinka (5, 1–4)

Įvykis susijęs su žydų švente. Bet su kokia, evangelistas nenurodo. Jis tik norėjo pabrėžti vienintelį faktą, kad toji diena buvo šabas (9 eil.). Vėliau kilusi kontroversija paaiškina, kodėl.

Įvykio vieta – Jeruzalė. Jėzus čia atėjo dėl šventės. Jonas vietą dar labiau patikslina: Jeruzalėje, prie Avių vartų, yra maudyklė, žydiškai vadinama Betzata.

Tikslus teksto turinys ginčytinas. Kai kurie mano, kad šv. Jonas kalba ne apie maudyklę, bet apie avių vartus ar vartus, įstatytus šiaurinėje Šventyklos sienoje, skirtus išeiti ir apiplauti aukoms paskirtus gyvulius (Neh 3, 1. 32; 12, 39). Kalbant apie pavadinimą Betzata, jis reiškia griovys. Taip buvo vadinama Jeruzalės dalis, kurią nuo miesto skyrė griovys, duobė. Šis pavadinimas greičiausiai buvo pasiskolintas pavadinti avių maudyklos statiniams. Kai kurie egzegetai mieliau renkasi Betesdos ar Gailestingumo namų pavadinimą.

Šv. Jonas priduria, kad maudyklė turėjo penkias stogines. Neseniai A. Loisy ironiškai užsiminė apie penkiakampę maudyklės formą ir tuo remdamasis ginčijo ketvirtosios Evangelijos istoriškumą. Bet Baltųjų Tėvų atlikti kasinėjimo darbai patvirtina ketvirtosios Evangelijos duomenis. Toje vietoje yra maudyklos su penkiomis stoginėmis liekanos. Ji buvo trapecijios formos, iš keturių pusių apsupta portikų, bet – sprendimas, apie kurį Loisy nepagalvojo, - ji buvo siena padalinta į dvi maudyklas – 6, 5 m⁶ pločio, ir taip susidarė penkta stoginė.

Jose gulėdavo daugybė ligonių – aklų, raišų, išsekusių. Buvo manoma, kad maudyklos vanduo yra gydantis; ir tokį pagonių manymą patvirtina toje vietoje aptiktos Eskulapo kulto liekanos.

Gydamosios vandens savybės buvo siejamos su jo sujudėjimu. Ar jį sukeldavo staiga plūstelėjęs vanduo iš šaltinio, maitinusio maudyklę ir kartais nuo karto jį atnaujinančio? „O gal šviežio švaresnio vandens srovė, kurią sulaikydavo užtvanka“?, - taip siūlo P. Lagrange. Kaip buvo iš tiesų, nepasakysime. Bet reikia pažymėti, kad 3 eilutės pabaigos, kur rašoma, kad ligoniai laukdavo šio reiškinių, daugumoje rankraščių trūksta. O kas dėl 4 eilutės, kurioje vandens sujudėjimas siejamas su angelo nužengimu į maudyklę, jos nėra seniausiuose ir geriausiuose graikiškuose rankraščiuose ir tam tikruose seniausiuose vertimuose. Daug egzegetų mano, kad ji prie Evangelijos buvo pridurta vėliau: labai senas komentaras, pateikiantis liaudišką šio reiškinių paaiškinimą.

⁶ Archeologijos klausimais žr. nuostabią Mgr C. Kopp knygelę *Itinéraires Évangéliques*, Mame 1964 (versta iš vokiečių k.) arba darbą, pateikiantį mažiau techninių detalių, bet tikrai solidų: A. Parrot, *Terre du Christ, archéologie, histoire, géographie*, Paris, Delachaux et Niestlé, 1965.

7.2. Sandara ir prasmė

- *Ligonio išgydymas (5, 5–9a)*

Į šį stebuklų kiemą ateina Jėzus. Šv. Jonas nepatikslina, nei kuriuo metu, nei kodėl, nei kokiomis aplinkybėmis. Svarbu tai, kad čia, tarp ligonių, staiga atsiranda Išgelbėtojas. Netgi atrodo, kad jis čia atėjo dėl vieno iš jų: ten buvo vienas žmogus, išsirgęs trisdešimt aštuonerius metus. Kokia liga tas žmogus sirgo? Ir šia tema nėra žodžio. Evangelisto dėmesį patraukia būtent ligos įsisenėjimas: trisdešimt aštuoneri metai; kitaip tariant, jis buvo nepagydomas. Tas žmogus yra grynas sielvartas. Ir tą sielvartą dar sustiprina šimtus kartų pasikartojantis nusivylimas ir visiška vienatvė: dėl savo ligos šis vargšas žmogus, vandeniui sujudėjęs, visada per vėlai iki jo nueidavo; jam niekas nepadėdavo: jis neturėjo žmogaus, kuris, vandeniui sujudėjęs, įkeltų jį į vandenį.

Ypatingos atjautos persmelktas Jėzaus žvilgsnis sminga į šį nelaimingąjį, kurio apgailėtiną istoriją Jis žino, ir kreipiasi į jį be jokių įžangų. Jėzus klausia: „Ar norėtum pasveikti?“ Ligonio atsakas Jėzui yra tarsi nusivylimo kupinas skundas. O Jėzaus atsakymas trenkia tarsi žaibas: „Kelkis, imk savo gultą ir eik!“ Ir žmogus bematant išgijo, pasiėmė gultą ir pradėjo vaikščioti.“

Neįmanoma su dar mažiau žodžių parodyti, kad Jėzus yra vienintelis Išgelbėtojas ir Jo žodžiai – gyvenimo šaltinis. Šiame pasakojime aiškiai piešiami Kristaus veikimui būdingi bruožai: Jo laisvė, iš anksto nenumatomas staigumas, galybė, ir tuo pačiu žmogaus bendradarbiavimo ir vidinio sutikimo būtinybė: „Ar norėtum pasveikti?“ Kristaus malonė pasirodo savu laiku, kartais tada, kai yra peržengtos visos nevirties ribos, bet žmogus niekada nėra išgelbėjamas vien tik išoriniu veikimu, be paties žmogaus ar nepaisant jo; ši malonė laukia jo sutikimo; dar daugiau – jinai jį sukelia. Ji pažadina žmoguje valią gyventi. Padaro jį gebantį mylėti ir trokšti savo išganymo. Padeda jam prisidėti prie savo atkūrimo ir pakėlimo. Tai ir yra atgimti iš Dvasios. Visos sinoptinės Evangelijos perteikia tą patį mokymą, rodydamos Jėzų, šlovinantį pas Jį ateinančių ligonių tikėjimą.

- *Konfliktas su žydų vyresniaisiais (5, 9b–18)*

Vos pasibaigus išgydymui, horizonte ima telktis audros debesys, nes toji diena buvo šabas. Žmogus, pakilęs nuo gulto ir vos spėjęs žengti kelis žingsnius, iškart susiduria su dvasine valdžia, kuri jį pasmerkė. Žydai užsipulė išgydytąjį: „Šiandien šabas, tau negalima nešti gulto.“ Iš tiesų pernelyg uoliai laikantis dieviškojo Įsakymo (žr. Jer 17, 21 ir toliau) šabo dieną nešti ką nors, kaip antai gultą, buvo laikoma Įstatymo pažeidimu. Stebuklingai pagydytasis visiškai teisėtai moralinę atsakomybę už savo veiksmaus permeta tam, kuris suteikė antgamtinių jėgų tam veiksmui padaryti. Jis paaiškino: „Tas, kuris mane pagydė, man liepė: 'Imk savo gultą ir eik!'“ Viskas tik dar labiau užverda. Jo klausia: „O kas tasai žmogus, kuris tau liepė: 'Imk ir eik'?“ Iš tiesų šis klausimas dvigubas: „Kas yra tas žmogus?“ ir „Kokia jo teisė pažeisti šabą?“ Ligonis nežino atsakymo nė į vieną iš jų. Jėzus veikė neatpažintas.

Čia atsiranda trumpas intarpas, kuris, atskleidęs ligoniui jį išgydžiusio tapatybę, atveria kelią atviram Jėzaus susikirtimui su žydų vyresniaisiais; vėliau Jėzus jį sutiko šventykloje ir tarė: „Štai tu esi pasveikęs. Daugiau nebenusidėk, kad neatsitiktų kas blogesnio.“ Iš pirmo žvilgsnio galima pamanyti, kad Jėzus laikosi požiūrio, paplitusio tarp žydų, ir šito žmogaus ligą laiko nuodėmės pasekme. Jo mokiniai vėliau išreikš tokį požiūrį, kalbėdami apie aklą gimusį (9, 2 ir toliau). Jėzaus jiems duotas atsakymas nepaliks jokių abejonių dėl Jėzaus

minties. Jis atsisako sieti ligą su prasižengimu. Čia Jis ligoniui nurodo, su kuo susijęs jo pagydimas: gauta malonė, pagydziusi jo kūną, kviečia visiškai atsiversti į Dievą. To nepripažindamas jis rizikuoja, kad jam taps blogiau nei ta praėjusi liga: jam kils dvasinės mirties grėsmė. Stebuklas buvo atsivertimo ir įžengimo į naują gyvenimą ženklas (žr. Mt 9, 1–8). Būtent taip suprato senoji krikščionių tradicija, šiame įvykyje išvelgusi Krikšto simbolį. Išlikęs ne vienas pirmųjų amžių liudijimas, kad Krikšto sakramentas būdavo teikiamas Betzatos maudyklėje, prisimenant šį Jėzaus darbą.

Intarpas baigiasi tuo, kad ligonis iškart nueina pas žydų vyresnius pranešti, jog jį išgydė Jėzus.

Šįkart kyla audra: Žydai dėl to ir persekiojo Jėzų, kad jis taip darydavo šabo dieną. Evangelija numano, kad po to prasidėjo ginčai. Jėzaus gynyba sutraukiama į vieną glaustą sakinį: „Mano Tėvas darbuojasi iki šiolei⁷, todėl ir aš darbuojuosi.“ Jėzus pateikia Dievo pavyzdį. Žydai iš tiesų pripažino, kad Dievo poilsis po Kūrimo (Pr 2, 2 ir toliau; Iš 20, 11; 31, 17) susijęs tik su Jo kuriamuoju darbu, kuris baigėsi septintąją dieną; bet jie manė, kad, kaip aukščiausias valdovas, Dievas dirba be atvangos iki šiolei, tvarkydamas ir teisdamas savo sukurtą pasaulį. Dievas niekada nesėdi be darbo, netgi šabo dieną. Su ramiu Sūnaus laisvumu Jėzus remiasi savo asmeniu ir iš to išskylančia privilegija, priskiriama Dievui; pavadina Jį savo Tėvu. Galime tik įsivaizduoti žydų pasipiktinimą. Šiais „mano Tėvas“ bei „ir aš“ Jėzus, rodos, savo veiklą sulygina su Dievo. Iš šv. Jonas užbaigia: „Užtat žydai dar labiau ieškojo progos jį nužudyti, nes jis ne tik nepaisydavo šabo, bet ir vadino Dievą savuoju Tėvu, šitaip lygindamas save su Dievu.“

- *Jėzaus gynyba (5, 19–47)*

Šv. Jonas čia pateikia teologiškai tirštą Jėzaus kalbą, kuria Jis gynėsi atsakydamas į Jam pareikštą kaltinimą piktžodžiovimu. Jėzus visiškai neatmeta savo pretenzijos kaip Dievas darbuotis šabo dieną, bet ją paaiškina ir pateisina. Tai, kas kitam asmeniui būtų bedieviškumas, Jam yra vien Tiesa, nes Jis yra Sūnus, kuriam Tėvas viską atidavė ir kuris kalba ir veikia būdamas glaudžioje vienybėje su Tėvu.

Jėzaus gynyba sudaryta iš dviejų pagrindinių dalių: a) 5, 19–30: Jėzus atskleidžia Tėvo ir Sūnaus veikimo vienovę ir prisistato kaip gyvųjų bei mirusiųjų teisėjas; b) 5, 31–47: remdamasis savo teiginiais, Jėzus kalba apie savo liudytojus: Jis pasmerkia žydų vyresniųjų netikėjimą.

Pirma dalis (5, 19–30). Atkreipsime dėmesį į žodžius, pradedančius šią pastraipą (19 eil.) ir ją užbaigiančius (30 eil.) Pagal semitų būdą, kuris vadinamas įterpimu, jie vienas kitam atliepia ir apgaubia visą kalbą, nusakydami pagrindinę jos mintį. Ji yra apie priklausomybę nuo Tėvo ir remiasi nuolatine Tėvo kontempliacija: Sūnus nieko negali daryti iš savęs, o vien tai, ką mato darant Tėvą; nes ką jisai daro, lygiai daro ir Sūnus.

Tėvas ne tik atskleidžia savo darbą Jėzui kaip pranašui, bet jį parodo Jam atvirai, kaip Tėvas Sūnui. Niekieno netemdomas, be paliovos, tarsi be tarpininko, Sūnus kontempliuoja patį veikiantį Tėvą. Jis veikia žvilgsnį įsmeigęs į Tėvą, kurio žvilgsnis irgi nenusileidžia nuo Sūnaus, su kuriuo Jis nesiliauja bendravęs. Tai reiškia, kad jų darbas bendras ir kad, jei Sūnus daro tik tai, ką mato darant Tėvą, Tėvas irgi nieko nedaro be Sūnaus. Vyskupas Cerfaux labai

---

⁷ Veiksmo, kuris tęsiasi iki dabar, prasme.

tiksliai įvardija: „Nepakanka pasakyti, kad Kristus mėgdžioja Tėvo veiklą.“ Sūnaus darbas yra tapatus Tėvo darbui; kas mato Jį, mato veikiantį Tėvą: „Aš ir Tėvas esame viena.“ (10, 30)

Tokia bendrystė su Tėvu kyla iš Tėvo meilės Sūnui, nes Tėvas gi myli Sūnų ir parodo jam visa, ką pats daro. Tokia yra Kristaus darbų paslaptis. Jie atskleidžia Tėvo meilę Sūnui ir Sūnaus Tėvui bei bendrą jų meilę žmonėms.

Jėzus patikslina, kokie yra tie darbai (21 eil. ir toliau). Pagrindiniai yra du: gaivinti ir teisti. Ši dviguba galia, pasak Biblijos (Įst 32, 39; 2 Kar 5, 7; ir pan.), yra būtent dieviška galia ir yra visiškai perduota Sūnui; nepagydomo ligonio išgydymas prie Betzatos maudyklės šabo dieną yra to ženklas. Bet, priduria Jėzus, Tėvas jam (Sūnui) parodys dalykų, dar didesnių už šituos, kad jūs stebėsitės. Jėzus skelbia apie naujus stebuklus, kurių viršūnė bus Lozorius prikėlimas, tarsi parengimas Jėzaus Prisikėlimui ir darbams, kuriuos po to darys Jo mokiniai (14, 12). Tėvas iš tiesų amžiams susiejo savo šlovę su Sūnaus šlove, kad visi gerbtų Sūnų, kaip gerbia Tėvą. Kas negerbia Sūnaus, tas negerbia jį siuntusio Tėvo. Jėzus užsitikrina pagrindinę vietą naujos religijos šerdyje, būdamas lygus su Tėvu ir pagal Jo valią.

Visgi galėtume apsirikti dėl darbo, kurį Kristui patikėjo Tėvas, prigimties. Jėzus patikslina. Gyvenimas, kurį Jis duoda žmonėms, neapsiriboja vien kūno sveikata: Jis duoda amžinąjį gyvenimą. Šis susijęs su tikėjimu, per kurį Jo žodžiuose atpažįstamas Tėvas ir Jo balse – Dievo Sūnaus balsas: „Kas mano žodžių klauso ir mane atsiuntusį tiki, tas turi amžinąjį gyvenimą..., nes iš mirties yra perėjęs į gyvenimą.“ Jėzus tikinčiajam duoda gyvenimą, kurį turi savyje kaip šaltinį ir kuris Jam prieinamas kaip pačiam Tėvui. Užuomina į Krikštą čia atrodo gana aiški.

Bet Jėzus, praplėsdamas viziją iki tolimiausių laiko ir istorijos pakraščių, dabar prabyla apie Paskutiniojo teismo valandą. Tą Valandą, kuri neišvengiamai ateina, Jo balsas, kuris dabar skamba žemėje, suskambės iš naujo. Būtent per jį Tėvas prikels mirusius ir iškels juos iš kapo: „Visi gulintieji kapuose išgirs jo balsą. Kurie darė gera, prisikels gyventi, kurie darė bloga, prisikels stoti į teismą.“ Jėzus pasirodys savo Žmogaus Sūnaus šlovėje, kaip gyvenimo ir mirties Viešpats. Aukščiausias Teisėjas, kurio žydai neatpažino per Betzatos ženklą.

Jėzus baigdamas pakartoja savo pradinį teiginį, tik šiek tiek pakeistą: „Aš teisiu, kaip girdžiu.“ Sūnus klausosi Tėvo, būdamas dėmesingas tik Jo valiai, nes „aš ieškau ne savo valios, bet valios to, kuris mane yra siuntęs“. Šis paskutinis sakinytis nereiškia, kad Jėzus neturi savo valios; bet ji visiškai priklauso nuo Tėvo valios; ji ja maitinasi (4, 34) ir visiškai bei laisvai yra jos tarpininkė meilėje.

Antra dalis (5, 31–47). Paskutinėje savo kalbos dalyje Jėzus atsako į galimą prieštarą, kurią Jis suformuluoja kalbėdamas apie save: „Jei tik aš pats apie save liudyčiau, mano liudijimas nebūtų tikras.“ Niekas negali liudyti apie save. Ta pati priešara pasigirs 8, 13, šįkart iš fariziejų lūpų, ir Jėzus ją atrems nė kiek nenusileisdamas, nes Sūnaus atvejis yra išskirtinis: tik Sūnui žinomas Jo paties slėpinys ir todėl tik Jis gali apie tai liudyti: „Nors aš ir liudiju pats apie save, mano liudijimas yra tikras, nes aš žinau, iš kur esu atėjęs ir kur einu.“ (8, 14) Bet 5 skyriuje Jėzus sutinka įžengti į prieštarą, kad ją atmestų iš vidaus. Dėl nepaprastų Jo pretenzijų paprašoma nurodyti liudytojus. Gerai, Jis juos pristatys. Pirmiausia Jonas (Krikštytojas), kuris liudijo apie tiesą (žr. 1, 19 ir toliau). Bet Jonas tebuvo žmogus, o Jėzus nesigriebia žmogaus liudijimo, ir jį nurodo tik todėl, kad žydai buvo pas jį nusiuntę pasiuntinius ir girdėjo jo parodymus. Bet apie Jėzų liudija kitas, ir tai yra Tėvas. Jis tai daro per Sūnaus darbus: „Patys darbai, kuriuos aš darau, – liudija apie mane, kad mane yra siuntęs Tėvas“; nes

šie darbai yra Tėvo dovana Sūnui (5, 36; 17, 4)⁸. Taip pat liudija Raštai, kuriuos tyrinėja žydai, manydami ten surasiantys amžinąjį gyvenimą. „Tie Raštai ir liudija už mane, bet jūs nenorite ateiti pas mane, kad turėtumėte gyvenimą.“

Jėzus, pereidamas, galėtume pasakyti, į kontrpuolimą, dabar apnuogina žydų vyresniųjų netikėjimo Juo šaknį. Tai ne kas kita kaip pasipriešinimas Dievo meilės apraiškoms: „Aš matau, kad jūs neturite savyje Dievo meilės.“ Šis pasakymas gali būti suprastas ir kaip žmogaus meilė Dievui ir Dievo meilė žmonėms. Ši antroji prasmė atrodo labiau tinkanti šiam tekstui, kaip ir įprastesnė šv. Jonui (žr. 3, 16; Pirmasis laiškas, 2, 15; 4, 16). Žydai atmeta Dievo meilės iniciatyvas. Ir tokio pasipriešinimo priežastis yra puikybė bei žmonių nuomonė. Šie žmonės yra žmogiškos šlovės, pasaulio nuomonės ir garbės vergai: „Kaipgi jūs galite įtikėti, jeigu vienas iš kito priimate garbę, o tos garbės, kuri iš vieno Dievo ateina, jūs neieškote.“ (plg. 12, 43) Kad įtikėtų Kristų, jiems reikėtų at mesti prisitaikėliškumą, rūpestį, ką žmonės pasakys, ir rizikuoti leisti į nuotyki klausantis Dievo žodžio Kristuje. Tai būtų išmintis; nes dabar žydams vienintelis būdas išlikti ištikimiems Mozei yra eiti toliau nei Mozė, kad sektų tą, apie kurį kalbėjo Mozė. Bet būti ištikimam iki galo yra sunku, ir kaip lengva nuraminti sąžinę paviršine ištikimybe! Žydų vyresnieji pražus per ištikimybę neištikimai tikrovei: „Nemanykite, kad aš jus kaltinsiu Tėvui! Jūsų kaltintojas yra Mozė, į kurį esate savo viltis sudėję. Jeigu jūs tikėtumėte Moze, tai tikėtumėte ir manimi, nes jis rašė apie mane.“

7.3. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Prieš išgydydamas paralyžiuotąjį Jėzus jo paklausė: „Ar norėtum pasveikti?“ Kiek šie žodžiai skirti mums, jei tikrai norime pasveikti iš to, kas mus slegia? Kas mūsų gyvenime uždengia Viešpatį? Kitus?
- 2) „Kelkis, imk savo gultą ir eik!“ Šie žodžiai taip pat labai dažnai gyvenime skiriami visiems mums. Mes visi vieną ar kitą dieną susiduriame su išmėginimu, gedulu, liga, dideliais rūpesčiais ir t. t. Ir vis dėlto reikia laikytis. „Kelkis ir eik.“ Jėzus mums, kaip paralyžiuotajam, tiesia ranką. Ar suvokiame esant tokią pagalbą?
- 3) Šioje pastraipoje Jėzus ilgai kalba apie savo Tėvą ir mums truputį Jį atskleidžia. „Aš ir Tėvas esame viena“ ir pan. Kai kalbame *Tėve mūsų*, ar suvokiame tariamų žodžių didybę?

• Bibliografija

- L. CERFAUX Les miracles, signes messianiques de Jésus et œuvre de Dieu selon l'Évangile de saint Jean, dans: l'attente du Messie (Mélanges J. Coppens), Bruges, 1954, p. 131 – 138; arba Recueil L. CERFAUX, II, Gembloux, 1954, p. 41–56.
- J. GIBLET La Sainte Trinité selon l'Évangile de saint Jean, dans Lumière et Vie, n. 29, 1956, p. 95–126.
- J. GIBLET Jésus et « le Père » dans le IVème Évangile, dans Recherches Bibliques, III, l'Évangile de saint Jean, Desclée de Brouwer, 1958, p. 111–130.
- A. VANHOYE L'œuvre du Christ, don du Père, dans Recherches de Science Religieuse, 1960, p. 377–419.

⁸ Žr. A. Vanhoye, *L'oeuvre du Christ, don du Père*, dans Recherches de science Religieuse, 1960, p. 379–419.

8. ŠEŠTAS SUSITIKIMAS

„GYVYBĖS DUONOS SLĖPINYS“ (Jn 6, 1–71)

8.1. Vieta Evangelijoje

Po vestuvių (Kanos), tada po gimimo (Nikodemas) ir galiausiai gyvojo vandens (samarietė) slėpinių šv. Jonas pateikia mums duonos slėpinį. Jis irgi yra giliai žmogiškas: uždirbti šeimai duonos, duoti jos vaikams – argi tai nėra vienas didžiausių sutuoktinių rūpesčių? Šv. Jono evangelijos 6 skyrius ryškiai nušviečia šią gyvybiškai svarbią problemą.

Čia slypi ir labai svarbus mokymas. Ankstesnis skyrius parodė, kad Jėzus susikirto su religiniais savo tautos vadovais, maištaujančiais prieš Jo žodį dėl to, kad ne taip supranta Raštus ir Įstatymą; čia matome Jo nesutarimą su galilėjiečių minia, paklaidinta svajū apie Mesiją. Abiem atvejais Jėzus stoja prieš religinį paklydimą, kurių vienas labiau būdingas rašto žmonėms, kitas – liaudžiai, ir abiem atvejais Jis savo žinią turi perduoti be kompromisų ir nepalikdamas neaiškumo.

8.2. Skyriaus sandara

Skyrius dalijamas į tris pagrindines dalis: 1) ženklas (6, 1–21); 2) kalba Kafarnaume (6, 22–59); 3) pasirinkimas (6, 60–71).

1. Ženklas (6, 1–21)

Duonos padauginimas, kaip ir vandens pavertimas vynu Kanos vestuvėse, šv. Jonui yra ženklas (6, 14). Bet čia daugiau nei vien ypatingas veiksmas. Šis stebuklas yra tarsi gyvas palyginimas, atskleidžiantis Dievo dovaną. Minia čia išvelgia tik antgamiškos galios pasirodymą, nurodančią Jėzų kaip išsvajotą karalių Mesiją. Dėl to „pamatę Jėzaus padarytą ženklą, žmonės sakė: „Jis tikrai yra tas pranašas, kuris turi ateiti į pasaulį“. Bet Jėzus išvelgia tokios liaudiškos Mesijo sampratos dviprasmiškumą ir nenori į tai įsitraukti. „Jėzus, supratęs, kad jie ruošiasi pasigriebti jį ir paskelbti karaliumi, vėl pasitraukė pats vienas į kalną.“ Jėzus atmeta tokį dviprasmišką karaliavimo suvokimą. Jis atsisako leistis pagriebiamas ir įtraukiamas į sumanymą, priešingą tikrajai Jo misijai.

Jau ne pirmą kartą šv. Jono Evangelija nušviečia istorijos momentą, kuris sinoptinėse evangelijose parodomas tik dalinai. Šv. Morkus iš tiesų tik praneša, kad po duonos padauginimo Jėzus paliepė savo mokiniams sulipti į valtį ir vykti link Betsaidos, kol Jis atleisias minią (Mk 6, 45). Kodėl apaštalams buvo paliepta skubiai lipti į valtį? Kam atleisti minią? Tik šv. Jonas mums tai paaiškina: Jėzų liaudis entuziastingai ėmė šlovinti kaip Mesiją, kas grėsė pakenkti Jo tarnystės kryptį; Jis tai atmeta, kaip atsispyrė gundymui dykumoje (Mt 4, 8–10).

Duonos padauginimas vis dėlto yra nuostabus Mesijo atsiskleidimas. Jėzus šv. Jono pasakojime ryškiau nei sinoptinėse evangelijose (Mt 14, 13–21; Mk 6, 32–44; Lk 9, 10–17) pasirodo kaip Mesijas, kuris „prie savo stalo priima ir pasotina Dievo tautą“. Jį lydėjo didelė minia, nes žmonės matė stebuklus, kuriuos jis darė ligoniams. Ir Jėzus, užduodamas klausimą Pilypui (eil. 5), imasi iniciatyvos juos pamaitinti: „Kur pirsime duonos jiems pavalgydinti?“, Jis prižiūri veiksmą, duoda nurodymus: „Susodinkite žmones“; Jis paėmė duoną... ir davė

išdalyti visiems ten sėdintiems; taip pat ir žuvų, kiek kas norėjo; vėlgi Jis paliepia mokiniams surinkti likučius.

Viskas palenkiamą tam, kad išryškėtų ženklų didumas ar, kitaip tariant, šlovė: minios gausybė, kaip rašoma, apie penki tūkstančiai vyrų; jiems pamaitinti būtinų resursų įvertinimas: „Už du šimtus denarų duonos neužteks, kad kiekvienas gautų bent po gabalėlį“; turimų resursų neadekvatumas: „Čia yra berniukas, kuris turi penkis miežinės duonos kepalėlius ir dvi žuvis. Bet ką tai reiškia tokiai daugybei!“ Ir kaip priešybė tam pabrėžiamas po stebuklo likęs perteklius, kaip ir per Kanos vestuves. Jėzui įsakius, mokiniai surenka likučius ir pamato, kad jais pripildė dvylika pintinių, kurios simbolizuoja dvylikos giminių pamaitinimą.

Esame pastebėję, kad šv. Jonui tai tarsi sustiprina ženklą. Kitose Evangelijose kalbama tik apie nuo minios likusius ir surinktus likučius; pagal šv. Morkų, likučių buvo ir žuvies, kaip ir duonos; o ketvirtoji Evangelija mini tik duoną ir, atrodo, duoną, kurios liko padalinti su pertekliumi; kalbama apie tikrą stebuklo apstybę.

Duonos padauginimas pasirodo kaip karališka Mesijo dovana savo tautai. Bet kai minia paklysta svajose apie būsimą Mesiją, pats Jėzus kalba apie visiškai kitokią dvasinę realybę. Jis mąsto apie negendančią duoną ir apie eucharistinį stalą, kur Jis amžiams pasotins savuosius.

Visgi praėjus kelioms valandoms po duonos padauginimo seka – ir šv. Jono, ir sinoptinėse evangelijose, - kitas ryškus ženklas: Jėzaus ėjimas vandeniui. Jono pasakojimas, labiau nei sinoptinės evangelijos, sutelktas į Jėzaus asmenį. Apie stebuklingą audros nuraminimą, kuris sinoptinėse Evangelijose išskyla į pirmą planą, čia tik užsimenama. Šv. Jonui svarbiausia staigus Kristaus atsiradimas prie mokinių, paskendusio audroje ir naktį, ir jiems skirtas dieviško skambesio žodis: „Tai Aš!“ Jėzus, atmetęs žmonių pasiūlymą dėl laikinos karaliaus valdžios, grįžta pas mokinius dieviško pasirodymo didybėje, šlovėje. Greičiausiai čia reikia išvelgti išankstinį ženklą rytoj įvyksiančio apreiškimo, kai Jėzus parodys savo nepaliaujamą buvimą su saviškiais vėlykinėje šlovėje.

2. Kalba Kafarnaume (6, 22–59)

Kitą dieną Jėzus ir minia atsiduria Kafarnaume. Šis susitikimas šiek tiek slėpiningas. Iš tiesų minia, buvusi anoje pusėje, matė, kad ten tebuvo viena valtis ir kad Jėzus nebuvo ėlipęs į valtį su mokiniais, o šie išplaukė vieni. Susidomėję jie klausia Jėzaus: „Rabi, kada suspėjai čionai atvykti?“ Jėzaus ėjimo vandeniui ženklas tam tikra prasme skirtas ir miniai.

Kaip jai pavyks suvokti realybę, vakar pasirodžiusią per duonos stebuklą, o šiandien per Jėzaus buvimą Kafarnaume? Čia klausimas. Jėzus juda pirmyn palaipsniui, nes laukia ilgas kelias; kaip buvo su Nikodemu ir samariete, kaip yra su kiekvienu žmogumi, kuriam tenka iš šio pasaulio realybės pereiti į tikėjimo realybę, nuo žemės prie dangaus, nuo kūno prie Dvasios. Jėzus sutinka savo pašnekovus ten, kur jie yra ir kokie yra. Kodėl jie leidosi Jo ieškoti? Jėzus rėžia tiesiai šviesiai: „Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jūs ieškote manęs ne todėl, kad esate matę ženklą, bet kad prisivalgėte duonos lig soties.“ Vejami laikinos gerovės svajos, jie vakar nepamatė jiems padaryto ženklų. Jie pas Jėzų eina materialios duonos, kuria Jis juos pasotino. Jie neišvelgė kitos realybės.

Jėzus, norėdamas juos ten kilstelėti, remiasi į konkrečius jų rūpesčius. Tie žmonės – Galilėjos kaimiečiai, darbininkai; jie sunkiai dirba, kad pragyventų. Didžiausias ir nuolatinis jų rūpestis – uždirbti kasdienės duonos šeimai. Jėzus dėl to jų nesmerkia. Bet šis teisėtas rūpestis gali tapti spąstais. Žmogus visada rizikuoja čia įklimpti. Jėzus ragina juos kelti

žvilgsnius aukščiau: „Plušėkite ne dėl žūvančio maisto, bet dėl išliekančio amžinajam gyvenimui!“

Tikintys žmonės, Galilėjos valstiečiai, neapsigauna! Jėzus jų reikalauja dirbti dėl Dievo ir Jo Karalystės. Dėl to jie klausia: „Ką mums veikti, kad darytume Dievo darbus?“ Tad Jėzus jiems pabrėžia tai, ką jie turėjo suprasti vakar: „Tai ir bus Dievo darbas: tikėkite tą, kurį jis siuntė.“

Minia supranta, kad Jėzus prisistato kaip Dievo siųstasis. Prieš visiškai įtikėdami, tie žmonės reikalauja ženklų. Jie nori įrodymo – aiškaus, ryškaus ir nepaneigiamo, kad Jo tarnystė yra iš Dievo. Toks reklamas gali pasirodyti keistas, nes juk tik vakar įvyko duonos padauginimo stebuklas. Bet minia pasiaiškina. Jie nori ženklų, prilygstančio Mozės padarytiems stebuklams. Išties iš Mesijo buvo laukiama, kad jis iš naujo – ir dar stebuklingiau – darys didžius Išėjimo iš Egipto darbus. Tad minia kartoja Ps 78, 24 žodžius: „Jis davė jiems valgyti duonos iš dangaus.“ Tad Jėzų verčia padaryti, kad tarsi Mozės laikais iš dangaus pradėtų lyti duona. Vakara padauginta duona tebuvo žemiška duona. O dabar laukiama duonos iš dangaus.

Tad dabar deramai prasideda kalba apie gyvybės duoną. Jėzus, interpretuodamas Raštų autoritetą (Iš 16, 4. 13–15; Įst 8, 3; Ps 105, 40; Neh 9, 15; Išm 16, 20), savo pašnekovams atskleidžia tikrąją manos stebuklo prasmę. Tai, kas krito iš dangaus, dar nebuvo tikroji mana, Duona iš dangaus, ta tikroji; ji tebuvo pranašiškas įvaizdis. Dievo duona nužengia iš dangaus ir duoda pasauliui gyvybę.

Jėzus dėsto: tikrasis maistas, vienintelis apsaugantis nuo mirties, yra Jis pats, nužengęs iš dangaus: „Kas ateina pas mane, niekuomet nebealks, ir kas tiki mane, niekuomet nebetroš.“ Klausytojams murmant, Kristus eina toliau. Jo teiginiai tampa vis kategoriškesni: „Aš esu gyvoji duona, nužengusi iš dangaus. Kas valgys šią duoną – gyvens per amžius... Mano kūnas tikrai yra valgis, ir mano kraujas tikrai yra gėrimas... Štai duona, nužengusi iš dangaus! Ji ne tokia, kokią protėviai valgė ir mirė. Kas valgo šią duoną – gyvens per amžius.“

Teologai Trento susirinkime ilgai diskutavo, ar Jėzaus teiginiai šiame skyriuje skirti Įsikūnijimui, ar Eucharistijai. Pirmuoju atveju duona, nužengusi iš dangaus, būtų tik vienas svarbiųjų simbolių – kaip šviesa, ganytojas, vynmedis, Dievo avinėlis – kuriais Jėzus ketvirtojoje Evangelijoje perteikia savo misiją pas žmones; ją valgyti reikėtų Jį tikėti. Tokio sprendimo susirinkimas neatmetė ir paliko debatus atvirus.

Vis dėlto eucharistinė prasmė sunkiai nugūnčijama, ypač paskutinėje kalbos dalyje (6, 51–58), kurioje pasakymų tikrumas ir panašumas su Jėzaus žodžiais, išstartais per Paskutinę vakarienę, be paliovos stiprėja. Iš tiesų skirtis – Įsikūnijimas ar Eucharistija – neatrodo pagrįsta, nes abi realybės viena kitą persmelkia ir paremia per visą skyrių. Jėzus pats atskleidžia save kaip gyvybę, dovanojama žmonėms per duonos simbolį: ir būtent šią realybę Eucharistijos sakramentas išreiškia, sudabartina, įgyvendina ir siūlo tikėjimui. Atrodo, tokia bus pagrindinė viso skyriaus mintis.

Tad yra aiškus ketvirtajai Evangelijai būdingas požiūris į Eucharistiją. Šv. Jonui ji yra gyvybės duonos sakramentas par excellence. Šv. Jonui buvo žinomas šv. Pauliaus ir sinoptinių evangelijų išdėstytas požiūris. Tokie pasakymai, kaip mano kūnas už pasaulio gyvybę (51 eil.), aiškiai parodo, kad neužmirštamasis sakramento aukos, Viešpaties mirties prisiminimo, aspektas. Kūnas, kurį reikia valgyti, yra aukojama mėsa, o kraujas, kurį reikia gerti, nurodo aukojimo taurę. Dievo tautos, besidalijančios ta pačia ir vienintele duona, vienybės doktrina tikrai nėra svetima šv. Jono minčiai; scena su susirinkusiais žmonėmis, gaunantiems iš Jėzaus Jo rankomis palaimintos stebuklo duonos, likučių surinkimas, - visa tai nurodo bendruomeninį

Eucharistijos pobūdį. Bet čia vis dėlto nėra pagrindinis šv. Jono eucharistinės doktrinos akcentas. Ketvirtoji Evangelija Eucharistijoje išvelgia pirmiausia Dievo dovaną; Dievas dovanoja mums savo Sūnų kaip maistą. Eucharistija yra tikroji mana, duona, teikianti žmonėms gyvybę per gilią vienybę su Jėzumi.

Teisingai pabrėžėme ryšius, susiejančius šią doktriną su biblinėmis ir žydų tradicijomis, susijusiomis su Dievo Išmintimi, žodžiu ir Įstatymu, kuriais žmogus turėjo maitintis, kad turėtų gyvybę. Jėzus, norėdamas atskleisti savo paties slėpinį, remiasi bibrine išmintimi. Jis irgi ragina žmones prie savo stalo; kviečia juos į savo vaišes (Jn 6, 35 ir toliau; Pat 9, 5; Sir 24, 20 ir toliau; Iz 55, 1–3). Netikėta naujovė – Jo asmenyje Išmintis nebėra tik abstrakti realybė; ji istorijos šviesoje pasirodo įsikūnijusi ir gyva. Užbaigdamas visuotines išminties knygų tendencijas, Jėzus kreipiasi į visus žmones ir save pateikia kaip jiems skirtą duoną.

3. Pasirinkimas (6, 60–71)

Mokiniai pritrenkti. Tai išgirdę daug mokinių sakė: „Kieti jo žodžiai, kas gali jų klausytis!“ Jėzus tada užsimena apie savo žengimą į dangų pas Tėvą. Taip Žmogaus Sūnus, užžengiantis ten, kur jis buvo pirmiau, pasisėmęs Dvasios visagalybės, bus savo kūne trykštantis gyvybės šaltinis pasauliui, nes „Dvasia teikia gyvybę, o kūnas nieko neduoda.“ Bet Jėzus veltui kalba. Atsimetimas beveik visuotinis. Gražus vakardienos entuziazmas išgaruoja susidūręs su tiesa, kaip dūmai vėjyje.

Lieka Dvylika. Jėzus pasisuka į juos: „Gal ir jūs norite pasitraukti?“ Reikia, kad jie įsipareigotų: kad išpažintų savo tikėjimą į Jėzų arba kad pasitrauktų. Jėzus negali nuolaidžiauti: ant kortos Jo esybės ir misijos šerdis. Šią dramatišką akimirką prabyla Petras. Dvylikos ir, to dar nežinodamas, visos būsimos Bažnyčios vardu jis pareiškia: „Viešpatie, pas ką mes eisime?! Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius.“

Toks pats pasirinkimas yra kasdien pateikiamas ir mums. Kaskart, kai priimame konsekruotą duoną, kaskart, kai įžengiame į bažnyčią, kad atiduotume pagarbą Eucharistijai, mes gyvename pagal šv. Jono Evangelijos 6 skyrių, bet ne kaip praeities, bet šiandienos įvykį. Asmeniškai atnaujiname Dvylikos pasirinkimą; išpažįstame prieš pasaulį, kaip rašė vienas per anksti miręs jaunas kunigas, kad „Kristaus kūnas yra didingiausia žmogaus duona“... „Niekada neturėsime turtingesnės, veiksmingesnės, labiau sudievinančios duonos nei ši.“

Šia duona tikras krikščionis degte dega pasidalinti su visais savo broliais žemėje. Bet Jėzaus pavyzdys jam parodo kelią: daugelis dangaus duonos skonį pajus tik išvydę savo brolių krikščionį, kaip Jėzų, kartu su jais laužantį žemišką duoną. Tai tikrai nėra menkiausias šio šv. Jono skyriaus pamokymas: atskleisti duonos, kuri yra broliškos meilės tarp žmonių tarpininkė ir gyvenimo bei dieviškos meilės tarpininkė per Kristaus Įsikūnijimo malonę, slėpinio gylį.

8.3. Papildomi susitikimo klausimai

Šiame labai ilgame skyriuje, kuriame yra įvairiausių dalykų, apmąstymų mums gali kelti daugybė klausimų, tad siūlome kelis jų, bet galima numatyti ir daug kitų apmąstymo temų.

- 1) Žmogaus indėlio menkumas prieš Dievo dovanos brangumą: berniukas duoda penkis miežinės duonos kepalėlius ir dvi žuvis; tai visiškai niekis. Kai mes atnešame Viešpačiui, kas esame, tai taip pat niekis. Ir vis dėlto per tikėjimą žinome, kad Jis gali tai perkeisti į didžiulę dovaną kitiems. Ar jau esame tai patyrę,

pavyzdžiui, auklėdami vaikus, perduodami tikėjimą, per pasidalijimus su kitais asmenimis, pvz., kai mums kas nors vieną dieną pasako: „Jūs man taip padėjote tuo sunkiu mano gyvenimo metu“, nors mums atrodė, kad padarėme tiek mažai, nebent meldėmės ir t. t...

- 2) Ar esame gyvenime susidūrę su aplinkybėmis, kai gavome daug daugiau nei prašėme? Pavyzdžiui, mūsų santuoka? Vieną dieną, galbūt jau seniai, įvyko pirmas susitikimas, ir po to...
- 3) Kokios yra mūsų gelminės priežastys sekti Viešpatį?
- 4) Ar tikrai alkstame „gyvybės duonos“? Ar Komuniją priimame automatiškai?
- 5) Ar esame susidūrę su tokiomis gyvenimo aplinkybėmis, kai vieninteliai žodžiai, kuriuos galėjome išarti, buvo Petro žodžiai: „Viešpatie, pas ką mes eisime?! Tu turi amžinojo gyvenimo žodžius“?

9. Bibliografija

- D. MOLLAT   Le chapitre VIème de saint Jean, dans *Lumière et Vie*, n. 31, 1957, p. 107–119.
- X. LÉON-DUFOUR   Le Mystère du Pain de Vie, dans *Recherches de science Religieuse*, 1958, p. 481–523.
- A. FEUILLET   Les thèmes bibliques majeurs du discours sur le pain de vie, dans *Nouvelle Revue Théologique*, 1960, p. 804–822; 918–939; 1040–1062; arba *Études Johanniques*, Desclée de Brouwer, 1962, p. 47–129.
- P. BENOIT   straipsnis Eucharistie, dans *Vocabulaire de Théologie Biblique*, publié sous la direction de X. Léon-Dufour, Paris, éd. Du Cerf, 1962.
- Y.M. CONGAR   Les deux formes du Pain de Vie dans l'Évangile et dans la tradition, dans *Parole de Dieu et sacerdoce*, Paris-Tournai, Desclée et Cie, 1962, p. 21–58.

9. SEPTINTAS SUSITIKIMAS

GERASIS GANYTOJAS (Jn 10, 1–21, 26–30)

9.1. Palyginimo vieta ketvirtojoje Evangelijoje

Palyginimas apie Gerąjį ganytoją užbaigia ilgą vidurinę šv. Jono Evangelijos dalį. Ši dalis – jei imame liturgijos siūlomą skirstymą – susijusi su Palapinių švente. Ją galėtume pavadinti svarbia Mesijui skirta dalimi. Jėzus yra atkopęs į Jeruzalę šventei ir pradėjo mokyti. Žmonės klausinėja, kas Jis. Pačią svarbiausią, iškilmingiausią šventės dieną, Jėzus skelbiasi esąs gyvojo vandens šaltinis: atsistojęs Jis garsiai šaukia: „Jei kas trokšta, teateina pas mane!..“ (7, 37–39). Vėl prasideda nesutarimai. Jėzus skelbiasi esąs pasaulio šviesa (8, 12). Fariziejai abejoja Jo liudijimo apie save patį verte. Jėzus spaudžia žydus tikėti į Jį. Tai gyvenimo ar mirties klausimas: „Jeigu jūs netikėsite, kad Aš Esu, – jūs numirsite savo nuodėmėse.“ (8, 24) Prasideda aršus ginčas apie tikruosius Abraomo palikuonis (8, 31 ir toliau). Jėzus prisistato kaip Dievo Sūnus, buvęs anksčiau už Abraomą: „Pirmiau, negu gimė Abraomas, Aš Esu!“ (8, 58) Tokie žodžiai žydams tėra piktžodžiavimas. Jie griebiasi akmenų, norėdami Jį užmušti. Jėzui tenka nuo jų slėptis ir iš Šventyklos Jis išeina slapčia kaip blogietis (8, 59). Izaelis atmeta savo Mesiją.

9 skyriuje Jėzus pagydo aklą gimusį: per šį ženklą Jis parodo, kad Jo liudijimas teisingas: Jis yra pasaulio šviesa. Pagydytas akklasis įtiki į Jėzų, bet dalis fariziejų užsispyrę laikosi savo netikėjimo. Jų aklumą Jėzus griežtai pasmerkia. Tai aklieji, nežinantys, kad yra akli. „Jūs sakote: 'Mes neakli!' – Taigi jūs kalti.“ (9, 41)

Štai čia įsiterpia palyginimas apie Gerąjį ganytoją. Pirmiausia Jis pasmerkia blogus ganytojus, aklus Dievo tautos vedlius. Jėzus skelbiasi esąs ne toks kaip jie, o vienintelis tikras Ganytojas, paskirtas vesti žmones į gyvenimą, Jis – tikrosios ir vienintelės kaimenės vadas. Turėdami galvoje nurodytą kontekstą, įvertiname šios dalies svarumą. Čia idile nekvepia. Iš tiesų čia įvyksta atotrūkis tarp Jėzaus ir neįtikinčių žydų religinių vadovų; visai kaip Mato Evangelijos 23 skyriuje, Jėzus čia ryžtingai perima tikrojo Izraelio vedimą.

- *Biblinis kontekstas*

Jėzus pasitelkia seną biblinę temą. Ganytojo paveikslas, senųjų Rytų klasika, kyla iš klajoklišku žydų tautos šaknų (Pr 13, 2, 5 ir toliau; 29, 1–9; 30, 43; 33, 12–14; 46, 33 ir toliau; Iš 3, 1; Įst 26, 5 ir t. t.) Biblijoje gausu konkrečių nuorodų į gyvulių ganymą, kaip antai Pr 21, 25 ir toliau; 26, 20–22; 31, 39 ir toliau; 1 Sam 17, 34 ir toliau; Am 3, 12; Lk 2, 8 ir t. t. Senajame Testamente ganytojo įvardijimas ir įvaizdis taip pat vartojamas metaforiškai, jį taikant Dievui. Nors konkrečiai Jahvė taip pavadinamas vos kelis kartus (Pr 48, 15; Ps 23, 1; 80, 2), ganytojiškas įvaizdis yra bene turtingiausia Dievo sandoros su Izraeliu išraiška. Dievas susisieja su savo tauta kaip ganytojas su savo kaimene: Izraelis yra Dievo kaimenė. Išėjimas iš Egipto pristatomas kaip didis ganytojiškas veiksmas (Ps 78, 52; Iz 63, 11–14); grįžimas iš tremties įgauna tą patį atspalvį (Jer 31, 10; Iz 40, 11).

Bet Dievas perduoda ganytojo užduotį savo pasirinktiems žmonėms: pranašams, teisėjams, kunigams, karaliams (2 Sam 5, 2 ir toliau; Jer 10, 21; Iz 63, 11; Ps 78, 71 ir t. t.). Iš to kyla ir tema apie blogus ganytojus (2, 8; 10, 21; 12, 10; 13, 20; 23, 1–4; 50, 6; Iz 56, 11; Ez 34, 2–6; Zch 11, 15–17), į kurią įsiskiepija Mesijo, naujojo Dovydo, tema, kuris, kaip ir jo pirmtakas (Ps 78, 70–72), juos gans ir bus jų ganytojas (Ez 34, 23). Šv. Jono Evangelijos 10

skyrius glaudžiai šliejasi būtent prie garsiosios Ezekielio alegorijos (34, 1–31). Reikėtų ją perskaityti prieš imantis ketvirtosios Evangelijos teksto. Ten pamatysime tokią pačią Dievo tautos padėtį, tokią pačią kaltinimo kalbą blogiems ganytojams, panašų išdėstymą ir daugiau nei vieną bendrą posakį.

Taip pat turime atsižvelgti ir į sinoptinių Evangelijų duomenis. Ganytojo įvaizdis, drauge su avimis ir kaimene, jose tikrai ne kartą pasitelkiamas Jėzaus Mesijo orumui (Mt 9, 36 ir toliau; 25, 31), Jo gailestingumo ir atleidimo darbams (Mt 18, 12–14), Jo misijai ir Dievo tautos Teisėjo funkcijai (Mt 10, 16; 25, 31 ir toliau) perteikti. Šis įvaizdis Jėzui buvo žinomas. Šv. Jono Evangelijos 10 skyrius, pasitelkęs visus šiuos duomenis, tapo išskirtinį poveikį. Bet čia įvaizdis įgyja anksčiau neregėtą galios, teologinės ir dvasinės gelmės užmojų. Jis apima visą išganyto darbą ir atsiveria abipusiam Tėvo ir Sūnaus pažinimo slėpiniui.

9.2.Skyriaus sandara

Gerojo ganytojo dalis sudaryta iš dviejų skirsnių: palyginimo (10, 1–5) ir klausytojų nesupratimo bei pagrindinių palyginimo raktų aiškinimo (10, 6–21. 26–30).

Kai kurie egzegetai mano galintys čia atskleisti skirtingos kilmės elementų. Pačiame palyginime (1–5) ganytojas priešinamas su vagimi, kuris apgaule įsigauna į avių gardą vien tik norėdamas apiplėšti; toks pats požiūris kartojamas ir vystomas paaiškinime (10, 10. 14–16), ypač pabrėžiant vartus (10, 9). Vis dėlto pasirodo ir kitų elementų, rodos, ateinančių iš kito palyginimo, išdėstyto šiek tiek kitokiu būdu. Iš tiesų 11–13 eilutėse ganytojas priešinamas jau ne su vagimi, bet su samdiniu, kuriam avys menkai terūpi ir kuris pasirodžius vilkui pabėga. Gali būti, kad evangelistas paėmė ir supynė du artimus, bet atskirus Jėzaus kaip ganytojo vaizdavimus. Pirmas jų (1–5; 7–10; 14–16) labiau išvystytas, sutelktas į ganytojo ir avių abipusio pažinimo santykį ir tarpusavio pasitikėjimą; antras (11–13 ir 17–18) – į ganytojo atsidavimą savo avims.

9.3.Komentaras

Palyginime (10, 1–5) pasakojama scena iš Palestinos piemenų gyvenimo. Kelių kaimenių avys vakare suvaromos į vieną gardą akmeninėmis sienomis. Ten jos prabūna per naktį prižiūrimos sargo (jis minimas ir palyginime). Ryte piemuo ateina išsivesti savo kaimenės, kad nuvestų ją į ganyklą. Jis ateina prie gardo vartų. Sargas jam atveria vartus ir piemuo šaukia savo avis po vieną. Kiekviena turi vardą, į kurį atsišaukia, taip pat jos pažįsta ir piemens balsą. Kai šis išsiveda visas avis, išeina į kaimenės priekį ir leidžiasi į kelią, vis šūkteldamas ar tam tikru būdu cakteldamas liežuviu, kaip avims įprasta; ir jos paskui jį seka.

Kaip visiškai priešingybė tokiam ganytojo ir jo avių santykiui pateikiamas nepažįstamasis, apgaule įkopęs per gardo tvorą. Jo ketinimai nėra geri; tai vagis ir plėšikas. Avims jis svetimas. Jis galėtų kviesti kiek tinkamas, avys neapsigaus: paskui svetimą jos neseks; bet nuo jo bėgs, nes nepažįsta svetimųjų balso.

Šv. Jonas užbaigia: Jėzus pasakė jiems tą palyginimą, bet jie nesuprato, ką tai reiškia. Čia kalbama apie fariziejus. Jie nesupranta, kad palyginimas taikomas jiems ir dėl to nesirūpina. Jie nemato savo padėties (9, 41), jų akys neregė apreiškimo, kuris juos išgelbėtų ir drauge su jų kalte atskleistų Mesijo slėpinį. Beje, tema apie nesuprastus palyginimus būdinga visiems evangelistams (Mk 4, 10–12 ir t. t.).

Antroje kalbos dalyje slypi pagrindiniai palyginimo raktai. Paaikškinimai daugiausia kalba apie vartus ir apie piemenį.

Dėl vartų siūlomos dvi gana skirtingos egzegezės. Pagal pirmąją, Jėzus prisistato kaip avių vartai (10, 7). Atrodo, jis kalba apie tuos pačius vartus kaip ir palyginime, tai yra vartus, per kuriuos galima įeiti pas avis ir per kuriuos praeina ganytojas. Jėzus yra vartai ta prasme, kad norint teisėtai ganyti avis, reikia pereiti per Jį; kaip buvo su Petru po Prisikėlimo (21, 15 ir toliau). Ir priešingai, teisės valdyti Dievo tautą remiantis kitu šaltiniu nei Kristus gviešiasi palyginimo vagis ir plėšikas. Paaikškinimas nurodo žydų vadovus. Antruoju atveju (10, 9) Jėzus prisistato kaip vartai, per kuriuos praeina nebe ganytojai, o avys, kad susirastų ganyklą. Bet ir šiuo požiūriu Jėzus yra vartai: vieninteliai išganyto vartai. Be Jo, vienintelio Išganytojo, pasaulio šviesos (žr. Ps 23, 2; Iz 49, 9; Ez 34, 14; Apr 7, 17) nėra kitų įėjimo vartų į amžinojo gyvenimo ganyklas.

Kalbant apie ganytoją, Jėzus iš jo visiškai ir galutinai reikalauja atsakomybės ir vertumo. Jis yra gerasis ganytojas. Graikiškame originalo tekste pavartotas būdvardis gražus, kuris nurodo visiškai tokio vardo vertą ganytoją: jame visu ryškumu sužėri ganytojo būsenos taurumas ir didybė.

Reikia pabrėžti, kad du kartus pakartojama formulė: Aš esu. Šis būdingas posakis ketvirtojoje Evangelijoje nuskamba daugybę kartų: „Aš esu gyvybės duona“ (6, 35. 48); „Aš esu gyvoji duona“ (6, 51); „Aš esu pasaulio šviesa“ (8, 12); „Aš esu vartai“ (10, 7. 9); „Aš esu prisikėlimas (ir gyvenimas)“ (11, 25); „Aš esu kelias, tiesa ir gyvenimas“ (14, 6); „Aš esu vynmedis“ (15, 1). Šio pasakymo reikšmė nėra vien paaikškinti ar ką nors pareikšti. Jo šaknys – Aš esu, kuriuo Jahvė Senajame Testamente apsiereiškė Izraeliui kaip jo Dievas ir Gelbėtojas, visada esantis ir veikiantis (Iš 3, 14; Įst 32, 39; Iz 43, 10). Čia įrašytas įsipareigojimas ir pažadas, taip pat ir apreiškimas: Kristus įsipareigoja savo avims ir Tėvui, jas Jam patikėjusiam (10, 29). Jis savo žodžių neišsigins, neapleis savo misijos. Jis Gerasis ganytojas amžiams. Tai suteikia Jo žodžiams nepanaikinamo šviežumo ir aktualumo.

Gerasis ganytojas nori savo avims gero, o ne pražūties, kaip vagis: „Vagis ateina vien tik vogti, žudyti, naikinti. Aš atėjau, kad žmonės turėtų gyvenimą“. Gyvenimas šv. Jono evangelijoje, o ir visoje Biblijoje, apima visą gerį. Kristus, Gerasis ganytojas, jį duoda negailėdamas: apščiai. Ši per kraštus besiliejanči dovanos, mūsų gaunamos per Kristų, pilnatvė yra vienas iš šv. Jono teologijos bruožų (1, 14. 16; 2, 6–8; 3, 34; 4, 14; 6, 12 ir toliau; 13, 1).

Kad savo avims užtikrintų tokį gyvenimo gerį, Gerasis ganytojas nevengia aukoti savo gyvybės: Gerasis ganytojas už avis guldo gyvybę. Jo meilė tyra ir nieško naudos sau. Ne kaip samdinys, kuris artėjant pavojui meta kaimenę ir pabėga, gerasis ganytojas susiremia su priešu ir gelbėdamas savo avis pasiaukoja. Nes avys yra ne samdinio, o priklausos Jam; jos yra Jo – kaulas jo kaulų ir kūnas Jo kūno. Jis su jomis tapatinasi. Viskas, kas nutinka su jomis, paliečia Jo širdį. Kristus mus įsivaikino ir taip išreiškia solidarumą su mumis. Aišku, kad šiuo atveju šis įvaizdis sužėri tikrovėje. Joks ganytojas niekada dėl savo avių neaukojo gyvybės. Tik Jėzus yra tikrasis ganytojas, kaip Jis yra ir tikroji duona, tikroji šviesa, tikrasis vynmedis. Savo asmenyje Jis toks ir yra, pilnas malonės ir tiesos (plg. 1, 14, 16), o visa kita – tik užuomazgos.

Gerąjį ganytoją ir jo avis sieja abipusio pažinimo ryšys, kuris glaudžiai juos suvienija: „aš pažįstu savašias, ir manosios pažįsta mane“. Veiksmažodis pažinti čia vartojamas su visu biblinės prasmės turtingumu (žr. Oz 2, 21 ir toliau; 4, 2; 6, 6; Iš 33, 12; Pat 2, 5; Ps 87, 4; 91, 14 ir t. t.), kai peržengiama vien tik žinojimo sritis ir nurodoma esminė, asmeniška patirtis, apimanti visą esybę. Pažinimas reiškia intymų asmenų buvimą, abipusį priėmimą ir

pasitikėjimą, širdies ir minčių bendrystę; jis persmelktas šiltų jausmų, simpatijos, jausmo, kad esi abipusiai priimtas ir mylimas. Biblijoje šis žodis pasitelkiamas nurodyti vyro ir moters sąjungai (Pr 4, 1). Jėzus nesivaržo sugretinti savo kaip gerojo ganytojo artumo su mumis, Jo avimis, su artumu, esančiu tarp Jo ir Tėvo: „kaip mane pažįsta Tėvas ir aš pažįstu Tėvą“. Ši vienybė – vieno dvasinis buvimas kitame: „Tėvas manyje ir aš jame“ (10, 38; 14, 10). Toks Kristaus santykis su savo mokiniais. Paskutiniai Jo kunigo maldos žodžiai bus šie: „kad aš būčiau juose“ (17, 26).

Kas prileidžiamas prie šios ganytojo ir avių meilės bendrystės? Atsakymas tikrai visuotinis. Ganytojo atsidavimas ir meilė skirta visiems žmonėms, neskirstant į rases, tautas, net religijas. Gerasis ganytojas visur turi avių, pasirengusių išgirsti Jo balsą (16 eil.) ir sekti paskui Jį (27 eil.). Jis tvirtina esąs už jas visas atsakingas: „ir jas man reikia atvesti“. Jėzus nekalba apie tai, kad jas reikia atvesti į senojo Izraelio aptvarą, bet nori prijungti jas prie vienos kaimenės, kurią Jis veda į amžinąjį gyvenimą. Ši kaimenė – Bažnyčia, viena kaimenė, surinkta vieno ganytojo lazda.

Jėzus baigdamas kalbėti vėl grįžta prie minties apie savo mirtį (17 eil.); būtent per Jo mirtį gimis ši viena kaimenė. Kaip buvo labai pagrįstai rašyta, Jėzus „neduoda savo gyvybės už jau esančią kaimenę: Jis ją įsteigia mirdamas; iš Jėzaus mirties ištrykšta naujoji Dievo tauta“⁹. Taip pat nereikia nuo Jo mirties atskirti Prisikėlimo. Nes juo Gerasis ganytojas užbaigia darbą, paskirtą Jam Tėvo: „Tėvas myli mane, nes aš gulda savo gyvybę, kad ir vėl ją pasiimčiau“ (17 eil.). Šį sakinį reikia skaityti visą ir sustoti tik po kad ir vėl ją pasiimčiau. Tėvas myli Jėzų dėl Jo paklusnumo iki pasiaukojimo už savo avis; bet taip pat dėl Jo pergalės prieš mirtį, kuri yra galutinis tokio pasiaukojimo tikslas. Tėvas gėrisi Sūnumi, Geruoju ganytoju, kuris ištraukia kaimenę iš tamsos bei mirties gniaužtų ir išgelbėtą ją parveda į šviesą ir gyvenimą. Pirmųjų amžių krikščionys mielai apsistodavo ties šiuo ganytojo palyginimo aspektu. Jiems tai buvo Išganytojo palyginimas par excellence, dėl to dažnai matome jį pavaizduotą katakombų laidojimo salėse.

Jėzus baigdamas patvirtina visišką savo aukos laisvumą: „aš gulda savo gyvybę... Niekas neatima jos iš manęs, bet aš pats ją laisvai atiduodu. Aš turiu galią ją atiduoti ir turiu galią vėl ją atsiimti“. Niekas neverčia Gerojo ganytojo atiduoti gyvybę už avių išgelbėjimą. Jo auka – meilės ir paklusnumo Tėvui išdava. Ketvirtoji Evangelija dažnai sugrįžta prie šio pamatinio taško (13, 1–3; 14, 30 ir toliau; 17, 19; 18, 4; 19, 30). Jėzaus kalba užbaigiama atiduodant pagarbą Tėvui, kaip pradiniam išganymo darbo šaltiniui: „tokį priesaką aš esu gavęs iš savojo Tėvo“. Visa Jėzaus Gerojo ganytojo šlovė skirta apreikšti Tėvą. Jame visiškai atsiskleidžia ir veikia Tėvo meilė žmonėms.

Gerojo ganytojo avims būdingi du bruožai: „Manosios avys klauso mano balso... jos seka paskui mane“ (10, 27). Kristaus balsas joms yra Išganytojo, kuris neapgauna, balsas; Jo žodžiai yra Sūnaus, kuriam Tėvas viską patikėjo, žodžiai (3, 35 ir toliau; 5, 20 ir toliau, 24; 10, 29; 12, 50; 13, 3; 18, 37). Jos seka paskui Jį, jos paklūsta, jos tiki (3, 21. 36); jos leidžiasi mokomos gerojo ganytojo (6, 45); jos lydi avinėlį, kuris drauge yra ir ganytojas (Apr 7, 17), kur tik jis eina (Apr 14, 4). Jos eina į Jo šviesą ir Jo pėdomis (8, 12).

⁹ H. van den Busshe, L'Évangile du Verbe. II. Coll. Études Religieuses 752, Bruxelles-Paris, 1961, p. 49.

9.4. Papildomi susitikimo klausimai

- 1) Ar Jėzaus pasakymas „Aš esu gerasis ganytojas“ gali turėti ypatingą reikšmę porai, suvienytai prieš Dievą Santuokos sakramentu? Ar galite savo gyvenime išvelgti akimirku, kai jums Jis buvo „Gerasis ganytojas“ ar kai atpažinote „Jo balsą“?
- 2) Ankstesniame skyriuje šv. Jonas yra užrašęs Jėzaus žodžius: „Aš esu pasaulio šviesa“ – kaip jūs juos suprantate? Ar jie turi įtakos mūsų gyvenimui? Jūsų meilei? Kaip galime tokią savo suvokimo šviesą perduoti artimai gyvenimo aplinkai (šeima, darbas, draugai ir t. t.)?

- *Bibliografija*

Évangile, cahiers bibliques trimestriels par la ligue Catholique de l'Évangile, n. 28, Le Seigneur est mon Berger, Paris, 2, rue de la Planche (7).

Bible et la Vie Chrétienne, n. 52, 1963 : tout entier consacré au thème du Bon Pasteur.

LESQUIVIT ET X. LÉON-DUFOUR, article Pasteur et Troupeau, dans Vocabulaire de Théologie Biblique, Éd. Du Cerf.

10. AŠTUNTAS SUSITIKIMAS

„LOZORIAUS PRIKĖLIMAS“ (Jn 11, 1–54)

10.1. Vieta Evangelijoje

Paskutinėje Evangelijos dalyje, skirtoje viešajai Jėzaus veiklai, pagrindinę vietą užima pasakojimas apie Lozorius prikėlimą. Po to eis Kančia. Šioje dalyje yra svarbi Šventyklos pašventinimo iškilmė (10, 22). Ji būdavo švenčiama žiemą, gruodžio mėnesį. Per ją būdavo minimas karaliaus Antiocho išniekintos Šventyklos išvalymas, kurį atliko Judas Makabėjus (1 Mak 4, 36–59; 2 Mak 2, 16–19; 10, 1–8). Per šią šventę žydų vadovai spaudžia Jėzų aiškiai pasakyti, ar Jis yra Mesijas (10, 24). Dėl savo atsakymo, kuris palaikomas piktžodžiu, Jam tenka pasitraukti anapus Jordano (10, 25–42) ir ten laukti savo Valandos. Ten Jį ir pasiekia žinia apie Lozorius ligą.

10.2. Pasakojimo sandara ir prasmė

Galime išskirti dvi pagrindines dalis: Lozorius liga, mirtis ir prikėlimas: 11, 1–44; Sinedriono susirinkimas, kuriame nusprendžiama Jėzų nužudyti: 11, 45–54.

Matome, kokį vaidmenį Evangelijos dramoje vaidina Lozorius prikėlimas. Būtent jis nurodo atomazgą; bet taip pat, Jėzui įveikus mirtį, skelbia šlovingą baigtį. Matome, kokia šviesa šis įvykis nušviečia vieną iš pamatinių žmonių problemų – mirtį.

10.3. Komentaras

Pasakojimas pradamas glaustai, kaip buvo ir su aklu gimusiu (9, 1): buvo vienas ligonis. Šv. Jonas iškart pristato veikėjus: Lozorijų ir dvi jo seseris Mariją ir Mortą. Marija iš anksto nurodoma kaip ta, kuri patepė Viešpatį kvepalais. Šis įvykis bus pasakojamas tik kitame skyriuje (12, 1–8), bet evangelistas mano, kad krikščionių bendruomenei, kuriai yra skirta Evangelija, tai yra žinoma.

Abiejų seserų malda yra meilės kupino pasitikėjimo ir diskretiškumo pavyzdys: „Viešpatie, tas, kurį tu myli, serga.“ Ši malda primena Marijos maldą Kanoje (2, 3). Tai kreipimasis į Jėzaus draugiškumą, nes, kaip patikslina šv. Jonas, Jėzus mylėjo Mortą, jos seserį ir Lozorijų. Tai vienas iš jo labai žmogiškų bruožų, kurių apstu ketvirtojoje Evangelijoje, ypač šiame pasakojime.

Jėzaus atsakymas apima visą šį įvykį ir Jis iš anksto atskleidžia jo reikšmę: „Šita liga ne mirčiai“. Mirties žodis nebus paskutinis. Dar daugiau, ši liga pasitarnaus parodyti, kad mirtis bus įveikta. Šia prasme ji yra Dievo garbei; tai bus galimybė ryškiai parodyti Dievo buvimą ir galybę. Kristus priduria: „kad būtų pašlovintas Dievo Sūnus“. Juk per Kristų Dievas parodo savo garbę. Pagal nuolatinį ketvirtosios Evangelijos mokymą, per Jį bus pašlovintas Tėvas (žr. 13, 31 ir toliau; 14, 13; 17, 1). Nes Tėvas myli Sūnų ir visa yra atidavęs į jo rankas (3, 35; 5, 22. 26; 13, 3; 17, 2; žr. Mt 11, 27; Lk 10, 22). Jis savo šlovę susiejo su savo Sūnaus šlove (5, 23; 8, 50. 54). Lozorius prikėlimas bus, kaip sakėme anksčiau, ryškiausias iš tų dar didesnių dalykų, kuriuos Jėzus sakė Tėvą Jam parodysiant ir dėl kurių žydų vadovai stebėsis (5, 20 ir toliau).

Jėzaus požiūris po žinios apie Lozorius ligą tikrai gali kelti klausimų: jis dar dvi dienas užtruko ten, kur viešėjo. Jis palieka mirčiai laiko užbaigti savo darbą. Tik tada leidžiasi į kelią. Tokio delsimo reikėjo tam ženklui, kurį Jis norėjo atlikti.

Paskelbimas apie grįžimą į Judėją tarp mokinių sukelia tikrą paniką. Sulaukus grasinimų užmėtyti akmenimis po kalbos per Palapinių šventę (8, 59) ir per Šventyklos pašventinimo iškilmę (10, 31), Judėja kėlė jiems siaubą. Mintis apie sugrįžimą tenai kursto jų nerimą. Tarsi Jėzus būtų nusprendęs eiti į mirtį. Dėl to jie prieštarauja: „Rabi, ką tik žydai kėsinosi užmušti tave akmenimis, o tu vėl ten eini?“

Jėzus atsako palyginimu. Jis žmogaus gyvenimą – kartu ir savo – sulygina su dienos ėjimu. Kol diena, žmogus gali drąsiai eiti: nesuklumpa. O nakčiai atėjus yra kitaip: suklumpa, nes jam trūksta šviesos. Jėzus nori pasakyti, kad Jo Valanda dar neišmušė; jis gali keliauti pas Lozorių, pavojus negresia, kol nestojo naktis.

Nuo palyginimo Jėzus pereina prie mįslės. Jis priduria: „Mūsų bičiulis Lozorius užmigo, bet aš eisiu jo pažadinti.“ Mokiniai šiuos žodžius supranta tiesiogiai: „Viešpatie, jeigu užmigo, pasveiks.“ Toks nesupratingumas būdingas ketvirtajai Evangelijai (žr. 2, 20 ir toliau; 4, 15; 6, 27 ir toliau; 7, 33–36; 13, 36 ir toliau; 14, 2–6 ir t. t.) Pagaliau Jėzus atvirai jiems pasakė: „Lozorius mirė. Bet aš džiaugiuosi, kad ten nebuvau, – dėl jūsų, kad jūs įtikėtumėte.“ Jėzus drauge su priežastimi, kodėl delsė atsiliepti į Mortos ir Marijos kvietimą, atskleidžia prasmę ir tikslą ženklo, kurį ketina padaryti. Reikėjo, kad Lozorius mirtų, idant būtų parodyta Jėzaus galia mirčiai; taip, per tokius artimus Kančiai įvykius, bus nušviestas ir patvirtintas Jo mokinių tikėjimas. Lozorius prikėlimas vėliau sustiprins jų tikėjimą prisikėlusiu Jėzumi. Tad Tomas, vadinamas Dvyniu, - vienas iš apaštalų, kurio asmenybę šv. Jonas pasirenka išryškinti (žr. 14, 5; 20, 24–29), parodo niūrų ryžtą. Jis paragina kitus mokinius: „Eime ir mes numirti su juo!“ Kilimas nuo Jordano link Betanijos tampa tarsi žygiu pasitikti mirties.

Kai Jėzus atkeliauja į Betaniją, Lozorius jau keturias dienas miręs ir palaidotas. Laidotuvės įvyko mirties dieną (eil. 39; žr. Apd 5, 6. 10). Jėzus stabteli prie įėjimo į Betanijos kaimą (eil. 30): Jis neįžengia į dviejų seserų namus, kuriuose daug žmonių, atėjusių pareikšti užuojautos. Jis laukia, kol Morta, paskui Marija ateis pas Jį. Tai evangelistui suteikia progą aprašyti kiekvienos jų požiūrį ir tikėjimo laipsnį bei perteikti Jėzaus žodžius, kurie pabaigia aiškinti ženklą.

Morta pasirodo pirma ir švelniai papriekaištauja Jėzui, bet tai yra tikėjimo aktas: „Viešpatie, jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs.“ Ji tiki Jėzaus draugyste ir Jo galia ligai: Jis būtų galėjęs – ir tikrai norėjęs – neleisti jos broliui mirti. Bet vis dėl to ji dar neturi tikėjimo Jo galia pačiai mirčiai. Dėl to, kai Jėzus jai pasako: „Tavo brolis prisikels!“, Morta atsako: „Aš žinau, jog jis prisikels paskutinę dieną, mirusiems keliantis.“ Jėzus norėjo užsiminti, kad Jis prikelsias Lozorių, bet Morta nesuprato. Tad Jėzus tęsia: „Aš esu prisikėlimas.“ Žodžių „ir gyvenimas“ kai kuriose patikimose teksto versijose nėra. Bet toliau pasakoma ta pati žinia. Jėzus tęsia: „Kas tiki mane, - nors ir numirtų, bus gyvas.“

Išlukštenti šią eilutę nėra lengva: kyla klausimas, apie kokią mirtį kalbama – fizinę ar dvasinę? Greičiausiai apie abi; atsižvelgiant į kontekstą, pirma apie fizinę mirtį. Jėzus tikrai fiziškai prikels Lozorių ir taip atsiskleis kaip būsimos kūno prikėlimo priežastis ir autorius (žr. 5, 28). Bet Jėzus taip pat už fizinės mirties gali numatyti ir dvasinę mirtį (žr. 5, 24 ir toliau). Kitaip nesuprastume, ką reikštų po to einanti eilutė: „Ir kiekvienas, kuris gyvena ir tiki mane, neragaus mirties per amžius.“

Nuo dabar Jėzus žmonėms yra nepraeinančio gyvenimo pagrindas: tas, kuris Jį tiki, šio tikėjimo dėka yra perėjęs iš mirties į gyvenimą (5, 24 ir toliau); jis įveikė mirtį (žr. 3, 15 ir toliau; 36; 4, 14; 5, 40; 6, 40. 47 ir toliau; 8, 51 ir toliau; 10, 28; 14, 6; 1 Jn 5, 12).

Pasakyme „Aš esu prisikėlimas“ derėtų pabrėžti, aš esu galią. Jėzus nėra vien tas, kuris valdo mirtį ir teikia gyvenimą. Jis yra prisikėlimas ir gyvenimas. Užmegzti ryšį su Juo reiškia užmegzti ryšį su pačiu gyvenimu. Jį girdėti ir tikėti į Jį reiškia prisikelti ir gyventi, jau dabar. Kūnų prikėlimas paskutinę dieną tiesiog įgyvendins amžinojo gyvenimo dovaną, nuo šiandien suteikiamą tikinčiajam (6, 54). Stebuklo reikšmė dabar visiškai aiški. Lozorius prikėlimas bus ženklas galutinio žmonių prikėlimo pašaukus Kristui ir amžinojo gyvenimo, kurį nuo dabar turi į Jį tikintys. Taip pat reikia pridėti, kad tai bus pranašiškas paties Jėzaus prisikėlimo ženklas; nes mirties valdovas negali likti jos įveiktas. Mirtis tegali sudužti susidūrusi su tuo, kuris yra gyvenimas (14, 6; 20, 31).

Į Jėzaus klausimą: „Ar tai tiki?“ Morta atsako tikėjimo išpažinimu, kurio svarbumas nėra akivaizdus. Atrodo, kad Morta pasitikėjimo semiasi iš Jėzaus žodžių, nors ne visiškai suprato jų reikšmę. Ji visa savo esybe tiki, kad Jis Mesijas, Dievo Sūnus, kuris turi ateiti į šį pasaulį, ir akylai Juo pasikliauja.

Tada Morta lekia pas savo seserį: „Mokytojas atėjo ir šaukia tave.“ Dviejų seserų laikysena atskleidžia du labai skirtingus temperamentus. Marija atrodo esanti vienas jausmingumas. Išgirdusi ši greitai pakilo ir nuėjo pas jį. Ji pakartoja tokius pačius kaip Mortos žodžius: „Viešpatie, jei būtum čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs“, bet puolusi Jėzui po kojomis verkia. Ji palūžusi ir maldauja. Jėzus negali atsilaukyti matydamas tokį skausmą. Šv. Jonas nebijo pasakyti, kad Jis susijaudino, kaip bus ir per Paskutinę Vakariene (13, 21).

Vienas žodis kelia sunkumų. Šventasis Jonas du kartus užrašo, kad Jėzus susigraudino (eil. 33 ir 38). Šis žodis nurodo šelstančius jausmus: gilų susijaudinimą, pasipiktinimą. Tą patį žodį randame ir Mk 1, 43; 14, 5; Mt 9, 30. Kaip tai paaiškinti? Kai kurie mąsto apie Jėzaus pasipiktinimą dėl to, kad susiduria su tokiu menku tikėjimu; kiti kalba apie tam tikrą rūstybę regint niokojantį mirties ir nuodėmės veikimą.

Kaip bebūtų, Jėzus susijaudinęs pravirko. Išvydę labai žmogiškas Jo ašaras, liudininkai pasidalija į dvi grupes. Vieni, būdami jautrūs žmogiškumui, su užuojauta įžvelgia, kokia gili buvo Jo draugystė su Lozoriumi; jie kalbėjo: „Štai kaip jis jį mylėjo!“ Kiti stebėjosi, ne be piktavališkumo, kad pagydęs aklą gimusį jis neužkirto kelio savo draugo mirčiai.

Jėzus, vėl susigaudinęs, nuvedamas pas Lozorius kapą. Nepaisydamas Mortos – rodos, dar iki galo netikinčios, bet jau sustiprinto tikėjimo – įspėjimo Jėzus įsako nuristi kapo akmenį. Malda, kurią Jis garsiai sukalba prieš visus susirinkusius, turi vienintelį tikslą: viešai dėkojant parodyti Sūnaus vienybę su Tėvu, kuris visada Jį išklauso, ir tuo iš anksto pateikti stebuklą kaip ženklą, kuris turėtų šio įvykio liudytojus įtikinti Jėzaus misija: kad jie įtikėtų, jog tu esi mane siuntęs. Po tokios maldos stebuklas pasirodys kaip gryna Dievo šlovės (eil. 40) apraiška arba, kalbant dar tiksliau, Tėvo šlovės, atsiskleidžiančios per Sūnų. Jis bus gyva kalbos iš 5 skyriaus 19–30 eilučių iliustracija. C.-D. Doddas, kaip ir nemažai kitų, yra pabrėžęs glaudžią sąsają tarp Lozorius prikėlimo aprašymo (eil. 43) ir 5 skyriaus 28 eilutės.

Pats Lozorius prikėlimas aprašomas gana santūriai: „Jis galingu balsu sušuko: „Lozoriau, išeik!“ Ir numirėlis išėjo iš kapo. Jo rankos ir kojos dar buvo suvystytos aprišalais, o veidas apvyniotas drobule.“ Bet toks santūrumas savo poveikumu net pralenkia Ezekielio viziją (Ez 37, 1–10). Šis įvykis užbaigia ketvirtosios Evangelijos mokymą apie Jėzų ir gyvybės

dovaną. Galia atgaivinti, Jėzui suteikta Tėvo (5, 26), skiriama visiems žmonėms ir visiems kūnams.

Mirusiems keliantis paskutinę dieną, išgirdus Kristaus balsą, bus užbaigtas gyvenimo darbas, kurį Tėvas įvykdo per Sūnų (5, 28; 6, 39 ir toliau).

Kaip ir pokalbis su Nikodemu, taip ir pasakojimas apie Lozorius prikėlimą baigiasi staiga, be mažiausios nuorodos apie Lozorius ar jo seserų jausmus. Evangelistas skaitytoją palieka su šiais žodžiais: „Atraišiuokite jį ir leiskite jam eiti.“ Jonui, kuris lieka ištikimas savo daugiausia teologinio stiliaus kalbėjimui, įdomi daugelio žydų tikėjimo reakcija, taip pat, kad kai kurie jų nuėjo pas fariziejus. Dėl to sušaukiami Sinedriono nariai. „Tuomet aukštieji kunigai ir fariziejai sušaukė teismo tarybą ir svarstė: „Ką darysime?“ Žydai, nuo pat Jo tarnystės pradžios iš Jėzaus reikalavę ženklų, kuris pateisintų Jo elgesį su Šventyklos prekeiviais (2, 18; žr. 6, 30), šiandien nusprendžia dėl Jo mirties, ir būtent dėl to – tai Jono ironijos pavyzdys – kad Jis daro pernelyg daug ir ryškių ženklų. Jie apsimeta abejojantys judėjimu, kuris kilo dėl Mesijo ir dėl kurio gresia aršus romėnų pasipriešinimas (žr. 19, 12), taip pat kyla pavojus (šventajai) Vietai, greičiausiai Šventyklai, ir pačiai žydų tautai. Kajafo žodžiai, reikalaujantys Jėzaus mirties, kad būtų išgelbėta tauta, šv. Jono ir visų krikščionių ausiai skamba kaip išganymo pranašystė. Kajafo pats to nežinodamas paskelbia Jėzaus mirties prasmę: Jis tikrai turėjo mirti, kad suburtų į vienybę išsklaidytuosius Dievo vaikus.

Ir šv. Jonas užbaigia, kad nuo tos dienos jie buvo tvirtai pasiryžę jį nužudyti. Todėl Jėzus daugiau nebevaikščiojo viešai tarp žydų.

10.4. Papildomi skyriaus klausimai

- 1) Kuriam iš mūsų vieną dieną ši Lozorius seserų malda tapo sava (ar dar taps): „Viešpatie, tas, kurį tu myli, serga... pagydyk jį“? Per Jėzaus atsakymą: „Šita liga yra Dievo šlovei... kad būtų pašlovintas Dievo Sūnus“ galime suprasti, kad išmėginimą galime tvirti Dievo šlovei – su visais jo sukeltais apleidimo, pasitikėjimo, meilės jausmais. Ar esame patyrę išmėginimų? Ar pavyko (nepavyko) per juos pereiti žvelgiant tokiu žvilgsniu?
- 2) Gyvenime sutinkame žmonių, kurie iš mūsų šaiposi ar mus niekina, jei pasakome, kad tikime į amžinąjį gyvenimą. Kokia mūsų laikysena su netikinčiais, ypač mirties slėpinio akivaizdoje?

- *Bibliografija*

L. BOUYER, *Le Quatrième Évangile*, coll. Bible et Vie Chrétienne, Paris, 1955, p. 164–177.
J. RADERMAKERS et P. GRELOT, article Résurrection, dans *Vocabolaire de Théologie Biblique*, Éd. du Cerf.

